

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

Година XXV. Број 655
Субота, 18. јул 1964. год.

ИЗПАЗИ СУБОТОМ

КРОЗ ВЕКОВЕ

Мода и микро-биологија

Жену у хаљини дугачкој до пета која још има и шлеп, данас можемо видети само још на — позоришној сцени.

Многи фактори утицали су на промену моде и у томе не малу улогу одиграла је и

микробиологија која је почела нагло да се развија.

Пре отприлике 60 година у Риму је био одржан један научни конгрес на коме је главна тема разговора и дискусија био проблем женских хаљина. Један од учесника, доктор Казарини, доказао је штетност ношења дугачких хаљина и капута. Наиме, он је својим колегама саопштио да се на шлеповима и рубовима дугачких хаљина налази право стедиште огромног броја микроба, изазивача болести.

Исте те године у Дрездену је, на изричито тражење грађана, општинска управа издала наредбу којом се забрањивало женама да се на улицама и јавним местима појављују са хаљинама које су имале шлепове и капутима чији је руб додиривао земљу.

Сунчева контрола

Италијански архитекта Филопо Брунелески (1377—1446) саградио је чувену куполу катедрале у Фиренци. Архитекта је у куполи оставио мали отвор кроз који

сваког 21. јуна сваке године продире сунчев зрак и осветљава једну бакарну плочицу уметнуту у под катедрале. Брунелески је ово учинио „с предумишљајем“. Ако сунчев зрак једне године у одређени дан не би осветлио плочицу или би је осветлио само делимично, то би послужило као опомена да се центар теже читавог грађевине померио.

ФЛАШ ГОРДОН

У ОВОМ БРОЈУ: Тенковима
низ лиице. Пусилолов са
француске шелевизије. Цр-
вена ракета шачно у њо-
ноћ. Девојачке вишешке и-
гре. Необични шестаменши.
Јуриш на касице. Стријови.

Ripley's — Веровали или не!

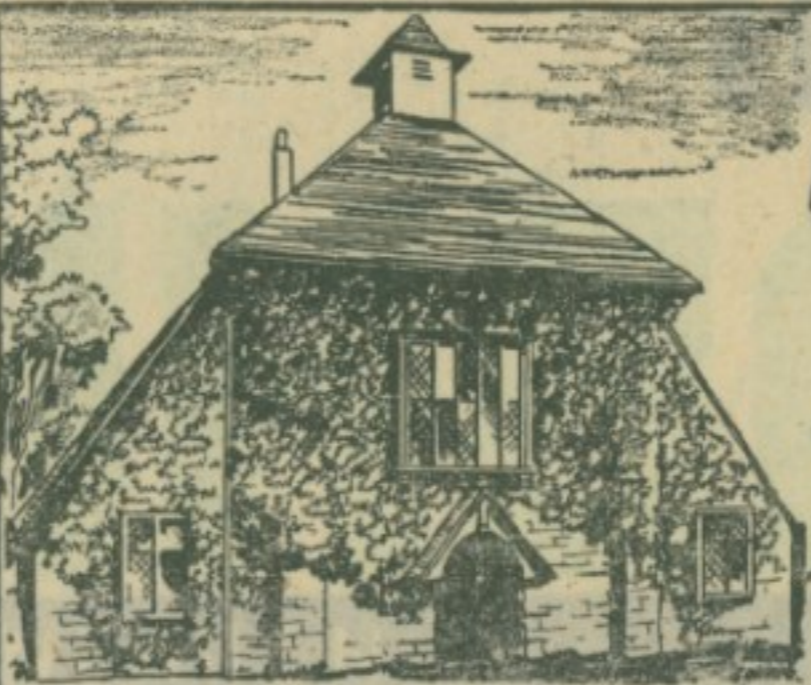

АДАМ МОЛТКЕ (1710-1782)

ПРИЈАТЕЉ ДАНСКОГ ВЛАДАРА ФРЕДЕРИКА V ИМАО ЈЕ 32 СИНА ОД КОЈИХ СУ 5 ПОСТАЛИ МИНИСТРИ 4 АМБАСАДОРИ 2 ГЕНЕРАЛИ А ОСТАЛИХ 11 БИЛИ СУ ПРЕДСЕДНИЦИ ОПШТИНА ПОКРАЈИНСКИ ГУБЕРНЕРИ И ДРЖАВНИ САВЕТНИЦИ.

ЦВЕТ НЕИЗЕНА

ИЗ КОГА ЈЕ ИЗРАСЛО ЈОШ 9 ЦВЕТОВА СВАКИ НА ЗАДЕВНОЈ ПЕТЕЉЦИ НАВЕН ЈЕ У ВРТУ МАРТЕ ФРЕДЕРИЦИ ИЗ АРБОРТА (САД)

МАРИЈИНА ЦРКВА

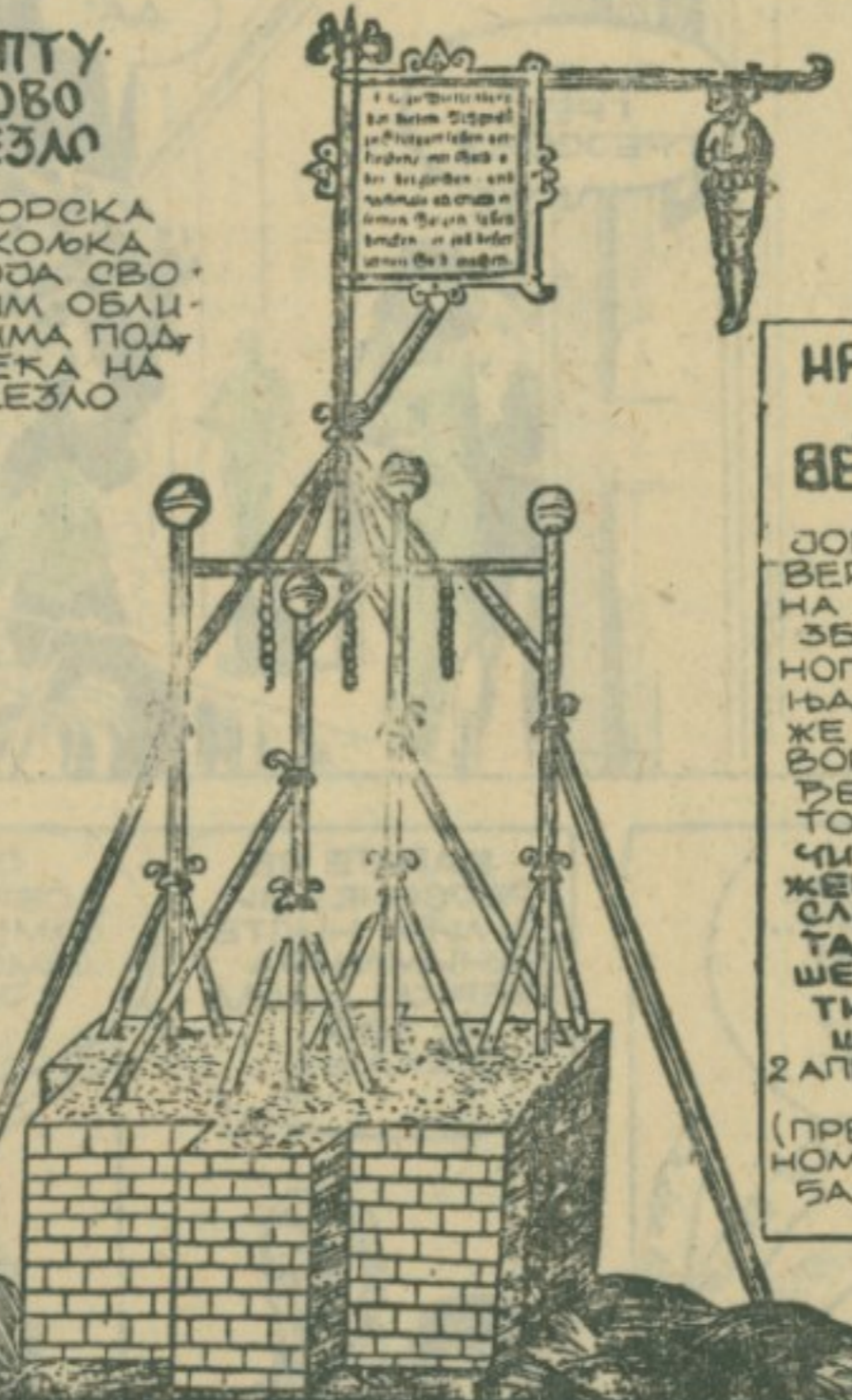
У ЧИЧИ-СТЕРУ (ЕНГЛЕСКА) ДЕЛИ СВОЈ КРОВ СА ДВЕ ПРИВАТНЕ КУКЕ САЗИДАНЕ СА ОБЕ ЊЕНЕ СТРАНЕ.

ДИМЊАЦИ ОВУХ КУКА ЛАЗЕ КРОЗ ДАМ ЦРКВЕНИ КРОВ

© King Features Syndicate, Inc., 1964. World rights reserved.

НЕПТУ НОВО ЖЕЗЛО

МОРСКА ШКОЉКА КОЈА СВОЈИМ ОБЛИЦИМА ПОД СЕКА НА ЖЕЗЛО

НАЈСКУПЉЕ ВЕШАЊЕ

ЈОРГ ХОНАВЕР ОСУЂЕН НА СМРТ ЗБОГ ЛАЖНОГ ТВРЂЕЊА ДА МОЖЕ ДА ПРЕТВОРИ ГВОЗДЕ У ЗЛАТО БИО ЈЕ ЧИТАВ ОБЛОЖЕН ТАНКИМ СЛОЈЕМ ЗЛАТА И ОБЕШЕН НА ЗЛАТНА ВЕШАЛА 2 АПРИЛА 1597 (ПРЕМА ЈЕДНОМ СТАРОМ БАРКОРЕЗУ)

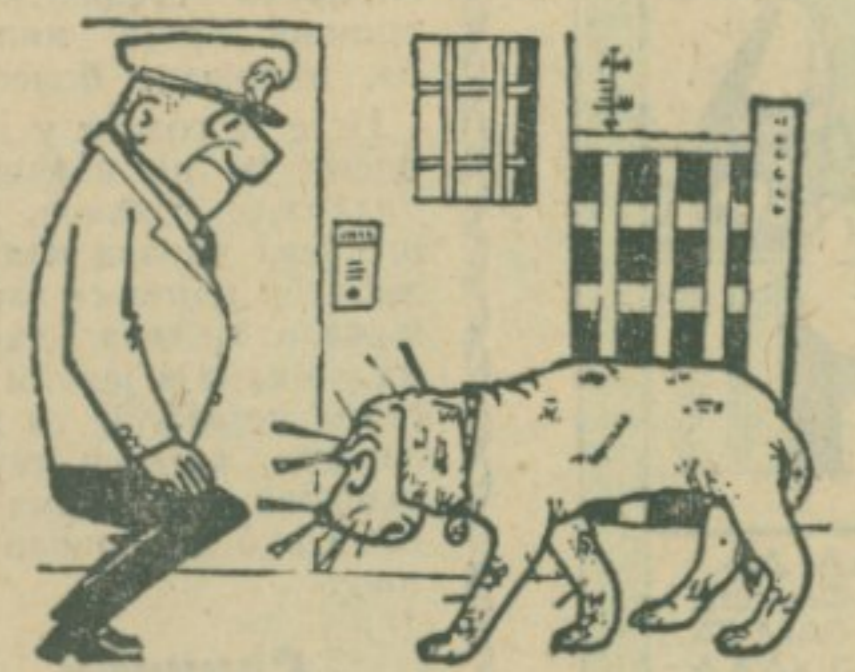

ЗЕМЉОТРЕС ГА СПАСАО ОД ЗЕМЉОТРЕСА!

ЛУИС ГЕЛДИ ИЗ ПОРТ РОЖАЛА (ЈАМАЈКА) БИО ЈЕ 7. ЈУНА 1692. ГОДИНЕ ЗА ВРЕМЕ ЈЕДНОГ ЗЕМЉОТРЕСА ЖИВ ЗАКОПАН АЛИ НОВИ ПОТРЕС ОТВОРИО ЈЕ ЗЕМЉУ А ЊЕГА ИЗБАЦИО КАО КАТАПУЛТОМ ГЕЛДИ ЈЕ ЖИВЕО ДОШ 47 ГОДИНА

Догодило се у...

... Њујорку. Полицијски пас-трагач по имену „Кептен“ вратио се после четрнаестодневног неодобреног одсуствовања с дужности, погружен и мртав од умора. На основу непобитних и на његовој глави још присутних „доказа“ могло се са сигурношћу закључити да се на свом лутању срео с бодљикавим прасетом.

огледног забавишта која још и не знају да пишу већ своја „дела“ диктирају.

... Лондону. Неки Џон Томпсон је све чланове своје најуже породице истеговирао са 150 разних плавих цртежа. Засад је његове наопаке сликарске „страсти“ поштеђена само његова најмлађа кћерка коју мајка мора да чува од оца и дан и ноћ.

... Хемпширу. Приликом опроштаја од једног вице-адмирала који је одлазио у пензију, тројица морнара испратила су га одсвиравши му његову омиљену корачницу. Занимљиво је да корачницу нису одсвирали на трубама, већ на пушкама у чије су цеви углавили пискове са труба.

... Флориди. Најновији „спорт“ омлади не у овом делу Сједињених Америчких Држава састоји се у томе да се што је више могуће младића и девојака потрпа у један аутомобил и да при затвореним прозорима сви пуше једну цигарету за другом. Победник је онај ко успе да најдуже остане у задимљеним колима.

... Мериленду. Становници једног малог града хтели су да спрече фармера Стотлмејера да својих 40 крава два пута дневно проведе главном улицом. Међу тим, суд је одлучио да у земљорадничким крајевима краве имају иста права као — аутомобили.

... Даблину. Рекордну цену од 100.000 дичара добио је рибар Мак Морлу за

... Чикагу. Прво издање једне збирке која је носила наслов „Занимљиве приче“ разграбљено је буквално за трен ока тако да је одмах морало бити спремно ново, у много већем тиражу. Аутори овог „бестселера“ су у ствари двадесет шесторо деце из једног универзитетског

ХРАБАР ПРЕД ОПАСНОШЋУ

Сурабаја је једна од највећих индонезанских лука на североисточној обали Јаве и има преко 1,7 милион становника, развијену металну, текстилну и прехрамбену индустрију, рафинерију нафте и друго. Поморска је база ратне флоте. Име Сурабаја састоји се из две скраћенице индонезанских речи, које у преводу значе „храбар пред опасношћу“. Сми-

... Њујорку. На једном својеврсном календару поред сваког датума убележен је по један страхан али истинит догађај који је задесио „неку другу особу“. Сврха је да се човек за сваки дан „очеличи“ а да му се покаже да су његове ситне недаће мале у проређењу с правом несрећом.

1.000 ВОЛТИ НА БРАДИ

Принцип дејствовања свих бријача — били то старински бријачи, апарати за бријање са жилетима, електрични апарати или секире (како су се по причању познати пица Сетона-Томсона недељом бријале канадске дрвосте) — у крајњој линији је увек исти и прост: длак се на овај или онај начин секу. Недавно је, међутим, проналазач Хари Хобс патентирао у Француској апарат за бријање заснован на савим новом принципу. По Хобсовом мишљењу његовим апаратом за бријање не може се човек ни огрепети ни посећи; он не надражује кожу и ника да га не треба чистити.

„Ради“ део новог апарата за бријање састоји се од два низа зубаца који улазе један у други, у ствари две електроде, причвршћене на изолиране држаче. Удубљење из међу зубаца износи један десети део милиметра. У електродама је електрични напон од хиљаду волти. Приликом бријања длачице браде доспе вају међу зупце електрода и ту бивају спаљене. Да електроде, које имају висок напон, не би додирнуле кожу, предвиђен је нарочити заштитни екран.

САН И ВРЕМЕ

Замислите да сте сањали један обичан сан: после рада враћате се кући. Колико сте времена на то утрошили? Смешно питање, рећи ћете јер какве везе ту има време? То је сан!

Амерички научници су утврдили да догађаји који се одвијају у човековом сну трају исто колико аналогни догађаји у будном стању. Они су такође утврдили да „нормални сањач“ сваке ноћи види просечно четири сна од којих сваки траје по 20 минута.

МЕСЕЧЕВА ИЗМЕНАЂЕЊА

Будући астронаути који први буду слетели на Месец можда ће доживети чека непријатна изненађења. Наиме, постоји могућност да, ако су за то неприпремљени, потону у песак или да због пражњења статичког електрицитета доживе електрични удар. Ово мишљење заступа Хомер Њуел, амерички научник и члан комисије за астронаутику. Он је недавно изјавио да је прашина на површини Месеца толико дубока да „предмети могу у њу да потону и нестану“, а да је могућно да због недостатка влаге електростатички напон буде веома висок.

ДЕВОЈАЧКЕ ВИТЕШКЕ ИГРЕ

Данашње Југословенке које се баве мачевањем имале су своје претече још пре стотинак година. Према веродостојним историјским и етнографским подацима, на подручју златоносне реке Пек у источној Србији девојке су се мачевале — јатагалима. Ипак то нису биле праве борбе већ више витешке игре које су девојке обично изводиле о неким великим празницима. Али, постоји предање да су једном ти јатагани употребљени баш као право оружје.

Свако је село бирало краљице — како су називане — обично шест удавача и две девојчице између 7 и 8 година. Све су, на неколико дана пред празник, стално ноћивале у соби изабране девојке — коловође — док су преко дана обављале своје свакодневне послове.

Окупљене у соби, девој-

ке су певале старе песме, училе извје, и обавезно се вежбале у мачевању јатагалима. У собе где су биле „краљице“ нико непозван није смео да крочи.

На сам празник, обучене у свечане дуге беле хаљине, са ткацима (појасом) укрштеним око струка и на грудима, „краљице“ су још зарана свраћале у сваку

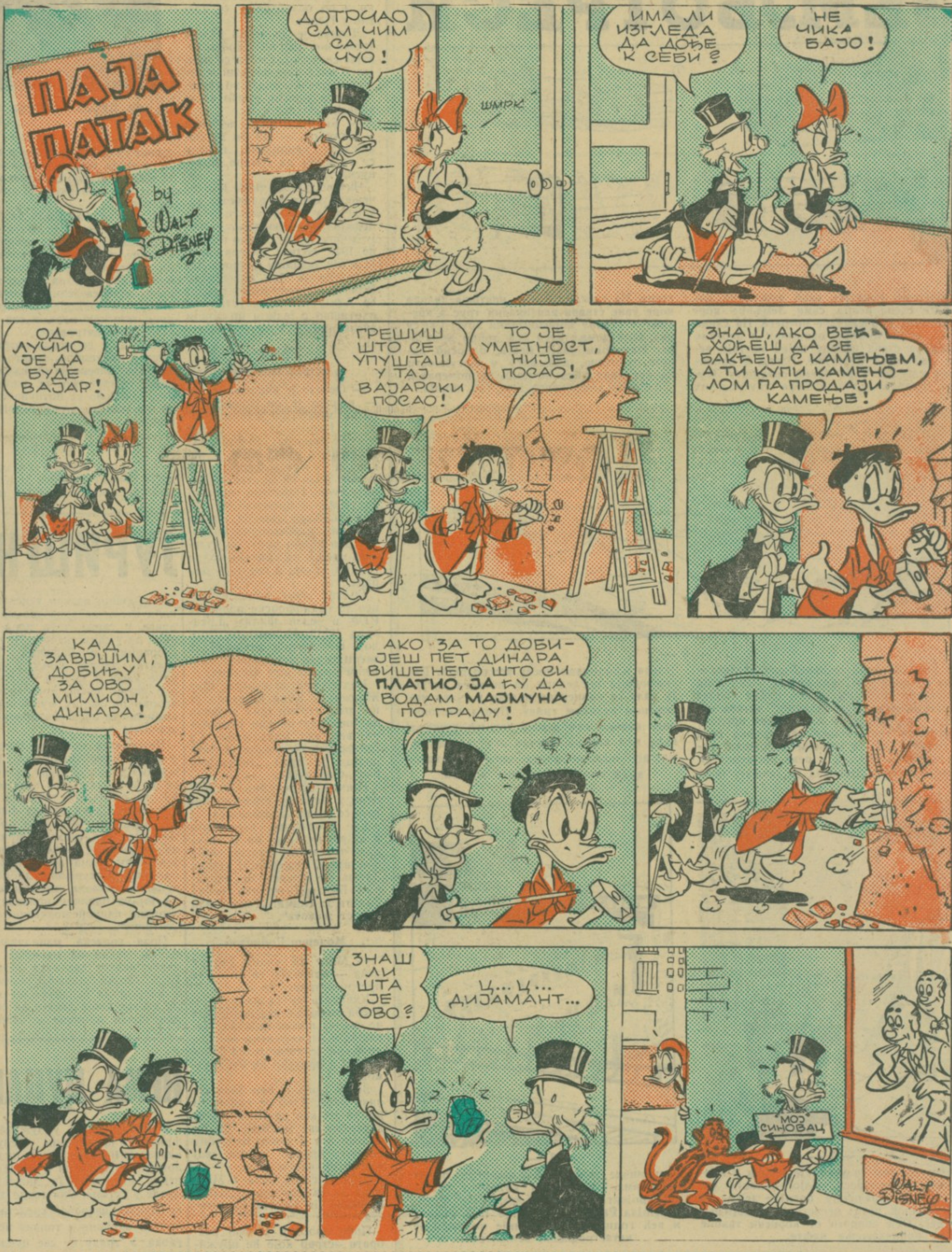
сеоску кућу: певале, играле и изводиле витешке игре јатагалима. На крају игре домаћин их је даривао новцем који су „краљице“ међу собом делиле.

После подне су по селима водиле коло. Поред жене коловође, која је називана „краљицом“ налазило се и изабрани момак „краљ“, на чијој се глави виорило пауново перо. „Краљице“ су бирале своје „дворкиње“ које су такође учествовале у колу а затим и у свечаној поворци. Обично су у колу и „краљице“ и њихове „дворкиње“ налазиле своје будуће супружнике.

Међутим, старе приче кажу да се те светковине нису увек завршавале срећно. Наиме, свако је село имало своје „краљице“

и строго се водило рачуна да се група изабраних девојака једног села не сусретне са изабраницама другог. Ако су им се случајно укрстили путеви, брзо је свака група одлазила на своју страну.

Али, једног дана — како казује предање — недалеко од села Мустапића догодило се право крвопролиће. Враћајући се после кола, „краљице“ из тога села сусреле су своје ривалке из суседног села и насруле на њих. У тој женској борби, која је под сећала на праве војничке окршаје „прса у прса“ употребљени су и — јатагани. Том приликом су жене испоиле особине нимало лепе за „слабији пол“ — све до једне су изгинуле. Слична прича везана је и за село Дубоки и за још нека друга места, где је такође био обичај да девојке за време празника носе јатагане.

ПУСТОЛОВ СА ФРАНЦУСКЕ ТЕЛЕВИЗИЈЕ

На малом екрану виде-
ле су се две руке како
стежу неког око врата.
Гледаоци су повикали: „Уби-
ца!“ Одмах затим појавила се
глава мучитеља сва згрчена
од мржње...

У истом тренутку чуо се
миран глас спикера телевизи-
је:

— Данас је 28. фебруар. Не
заборавите да пријавите свој
порез.

За оне који нису схватили
ову сцену додао је мирно:

— Погледајте добро овог
мучитеља: зар вас не подсећа
на вашег порезника?

По мирној којом су изго-
ворене те речи могао је да се
препозна најлежернији ре-
портер француске телевизије:
Жорж де Кон.

Када му је једном прили-
ком војвода од Бетфорда до-
зволито да га једноставно о-
словљава са „Јан“, он му је
мирно одговорио:

— Онда и ви мене можете
звати Жорж.

Жоржов порезник је ипак
мало теже примио ову шаду:
одмах је написао писмо ди-
ректору француске телевизи-

је — и он му је обећао да се
ово више неће поновити.

Увек спреман за покрет

Да ли је снег Гренланда,
густе шуме Бразила или ко
зна шта још што је видео и
прокретарио дало де Ко-
ну ову лежерност, овај ху-
мор? Или је можда кренуо
кроз свет јер није узимао оз-
биљно ни самог себе.

У малој канцеларији на
шестом спрату улице Коњак
Же он мирно и немарно седи
у удобној фотељи.

— Свакако ћу опет негде
отићи — каже он. Где и како
— то још не знам. Важно је
бити расположен и увек спре-
ман за сваку прилику. Стално
имам утисак да ћу негде кре-
нути. То је можда последица
рата, и нека врста болести.

Учио је школу и био одли-
чан ђак у једном граду у
провинцији и ту је можда ње-
гова машта добила крила. О
свом школовању у једном ко-
лешу у Тулузи сачувао је нај-
горе успомене:

— Најтеже ми је ипак било
у војсци, — каже — јер ни-
сам волео да слушам.

Био је рањен у другом свет
ском рату и покушао да се
пребади у Енглеску, али је у-
хапшен. Убрзо је постао ма-
ки и по ослобођењу се вратио
у Париз.

Дознао је да се на радију
тражи новинар који добро го-
вори енглески. Смело се при-
јавио иако није знао ни једну
једину реч. Наравно, то се ни-
је могло скрити, убрзо се у-
видела истина.

— Били су врло љубазни
— каже он. — Да би ме по-
штедели неприлика, почели
су са мном да говоре фран-
цуски...

Читаво његово биће је оли-
чење љубави за ризиком, оп-
кладом, у несавесности и не-
ограниченом поверењу у сво-
ју добру звезду. Једно по под-
не 1948. године интервјуисао
је једну значајну личност Па-
риза. То је био више него
један интервју: једно откри-
ће. Али убрзо је напустио све
и отишао с једном поларном
експедицијом.

Еским и истраживач злата

— Остало је нас петнаеста:
— причао је он доцније —
читав месец на једном бро-
дићу. Напустили смо Париз
када је температура износила
15 степени изнад нуле, а искр-
цали смо се у близини Се-
верног пола на 20 степени ис-
под нуле. Напустио сам ек-
спедицију и пресељо се код
Еским. Хтео сам да живим
њиховим животом: да по чи-
тав дан ловим рибу, да став-
љам мреже, да храним псе, да
градим иглое, и све што они
раде.

Годину дана доцније, до-
нео је грамофонске плоче за
РТФ и један филм: „Грен-
ланд 1951“. Норвешким бро-
дом китоловцем завршио је
затим своје путовање у вла-
жним бразилским шумама.

Кад се вратио с пута, лице
Жоржа де Кона појавило се
на првој страни свих дневних
листова али не као репорте-
ра, већ као младожење. Са
спикером Жаклином Жувер,
поставио је први „тевизијски
пар“ Француске.

Њихов сусрет био је пот-
пуно у његовом стилу и еми-
сија се звала „Састанак са...“

Са спортских игралишта
и из варијетета — он је на е-
кран телевизије уносио своју
фантазију, лежерност, хумор.
Затим са режисером Берна-
ром Бордери отишао је на
Тахити да снима: „Тахити или
радост живота“.

Модерни Робинзон

— Могу да живим годину
дана — опклadio се он — на
пустом острву.

Ухватио су га за реч: —
треба да шаље извештаје али
не сме да прими ниједан. На-
равно, у случају неке незгоде
довољна је само једна једи-
на реч и притећи ће му у по-
моћ.

За де Кона је ово била ве-
лика игра. Хтео је самоћу и
добно је: као да је за сѐбом
пресекао све мостове. Да би
платио пут и купио потребну
опрему, продао је сав свој
намештај, чак и кола.

Укрцао се 16. јула у Мар-
сељу са својим поом Едером
и стигао на Тахити 16. авгу-
ста.

Први проблем је био из-
брати острво које ће пружи-
ти два услова: да се одржи

НА ПУСТОМ ОСТРВУ ЈЕДИНО ДРУШТВО МУ ЈЕ БИО
ПАС ЕДЕР

живот са најмање хране и во-
де и буде потпуно усамљен.
И тако је стигао на једно ма-
ло острво у Маркиском архи-
пелагу.

Жорж је био јако забри-
нут: вегетација је потпуно
уништена од хиљаде оваца, а
мушице и маларијски комар-
ци су само зујали. Ваздух је
био топао као из зажарене
пећи, вода са једног јединог
извора слана, море око острва
пуно морских паса, а све о-
стале рибе затрване.

Али, није се могло натраг.
Дестог септембра, пошто је
искрцао материјал и намир-
нице, успоставио је радио-
везу и нашао се потпуно сам
на пустом острву усред Па-
цифика.

Опкољен самоћом

— Својим сталним напада-
ма — причао је Жорж де Кон,
— најнесносније су биле му-

шице и комарци. Већ првих
дана читаво тело су ми пре-
криле ране. Да бих ублажио
уједе, морао сам да се покрив-
вам од главе до пете, да носим
дубоке ципеле и чарапе, да
носим дубоке панталоне уз члан-
ке и чак да носим рукавице
до лактова.

У таквом паклу, ништа се
није могло урадити, ништа
видети ни доживети.

За кратко време ослабио је
18 килограма. На пусто о-
стрво француска телевизија
је најзад упутила лекара
да види у каквом се стању
усамљеник налази. Жорж је
онда упутио кратак телеграм:
„Прекидамо самоћу, Жорж“.

Први неуспех Жоржа де Ко-
на је можда његова прва по-
беда: дванаест милиона те-
левизијских гледалаца сма-
трају га од тада осетљивим
човеком.

ЈУРИШ НА КАСИЦЕ

Њујоршки возачи таксија и
кондуктери са аутобуса могу
данас у свако доба дана и
ноћи да у свим експрес — ре-
сторанима и бифеима бес-
сплатно добију шољу добре
црне кафе и укусан сандвич
ако ситан ловац, добијен за
везицу од својих муштерија,
промене на каси ресторана у
крупније новчанице.

Недостатак металног новца
у Сједињеним Америчким Др-
жавама добио је такве разме-
ре да ће ускоро због тога до-
ћи до озбиљних тешкоћа у
привреди. Једна велика фир-
ма, која има читав низ про-
давница животињих намирни-
ца, недавно се обратила свим
друштвима која по улицама
организују скупљање добро-
вољних прилога, молећи их
да јој уз одличну провизију
размене папирне новчанице за
„ситнину“.

Прва градска национална
банка, једна од највећих у
свету, већ се два пута обра-
ћала својим намештелима
с молбом да испразне штел-
не касице своје деце и да си-
тан новац промене у банци

за новчанице. Јер, уместо да
сваке седмице има на распо-
лагању шест до седам милио-
на долара у металном новцу
— колико износе њене по-
требе — ова банка једва на-
купи 600.000 долара „ситни-
ша“.

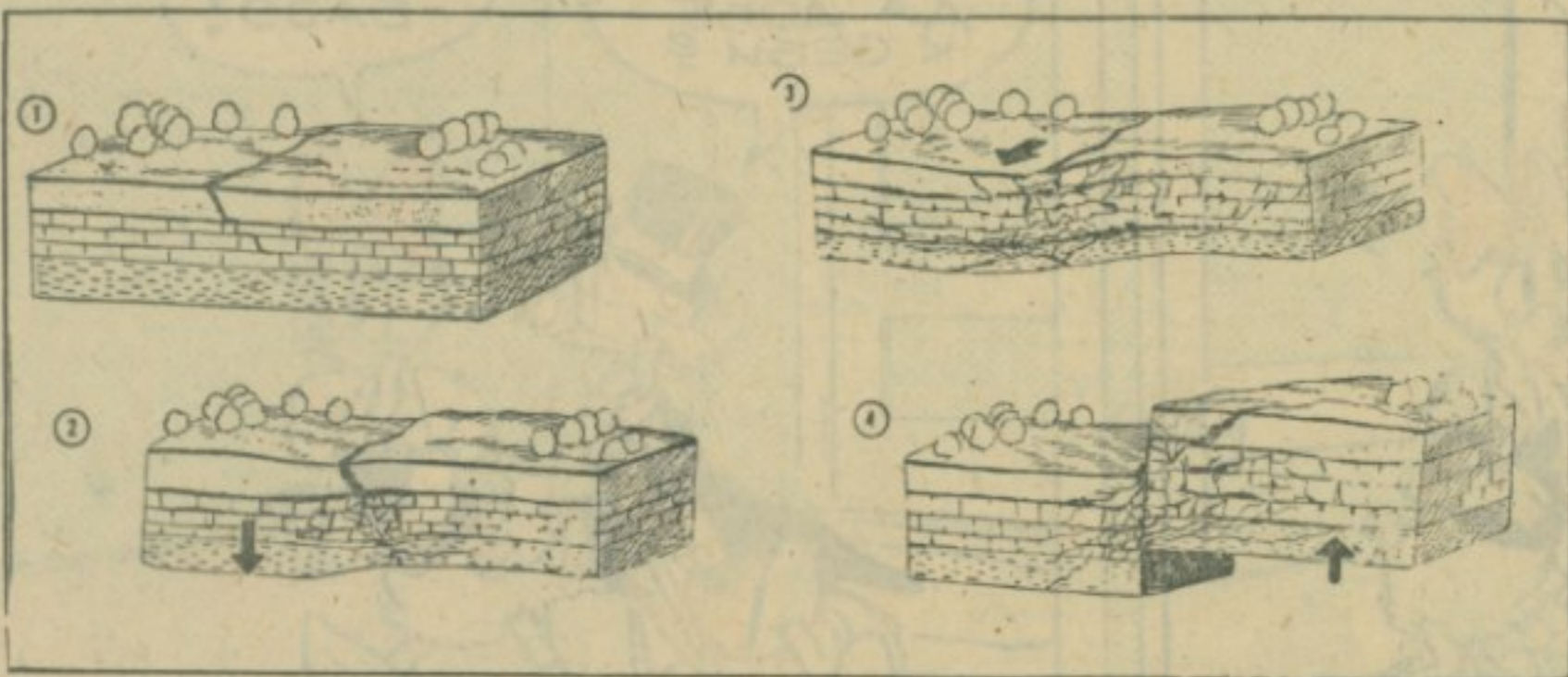
Као узрок нестанице ме-
талног новца наводи се недо-
вољан капацитет државне
кванице новца, као и све ве-
ћи број разних аутомата за
продају свакодневне робе. Ови
аутомати већ давно су доби-
ли назив „ждерачи ситнице“.

НЕМА ЦУЦЛИ — ЗА БЕБЕ

У граду Аару, у јужноа-
фричкој провинцији Кепу,
избила је недавно права „цу-
цломанија“. Одрасли и „тинеј-
џери“ иду улицама држећи
цуцле у устима. Они тврде да
су цуцле изврсно средство
против врућине и топлих ве-
тров. У граду су све цуцле
распродате тако да мајке ко-

је имају бебе не могу до њих
да дођу. Манија је, како се
мисли, избила када је један
млади пар дочекао своје го-
сте, позване на чајанку, са
цуцлама у устима. Гости су
одмах почели да имитира-
ју своје домаћине и — ма-
нија је избила.

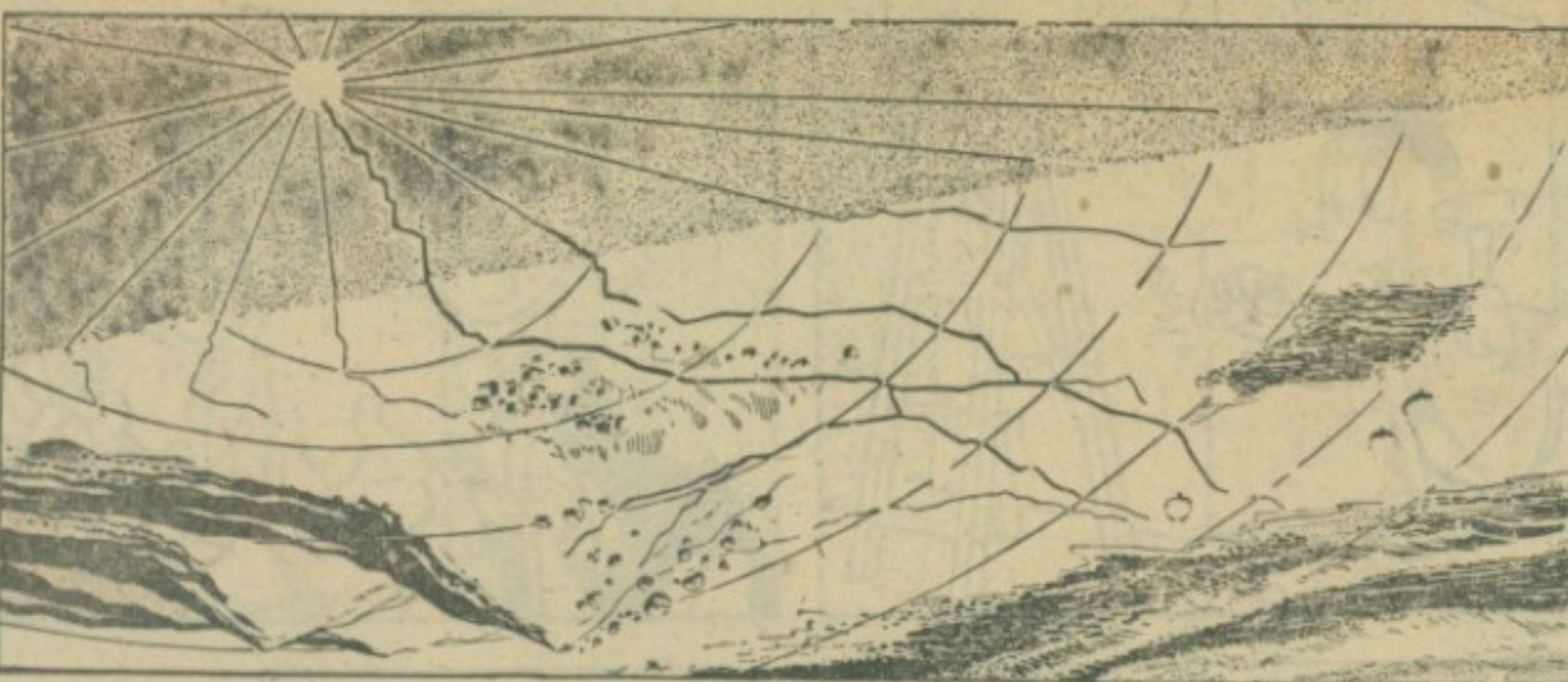
ЗЕМЉОТРЕСИ

— 5 —

Дијаграми показују како изненадни по-
крети стена испод саме Земљине коре
изазивају неочекиване потресе. На слици
1 се види пуцање огромних и дебелих
блокова стена између којих настају ве-
ће или мање пукотине. Слика 2 прика-
зује слегање коре према средишту Зем-
ље, настало услед пуцања унутрашњих

стена. На сликама 3 и 4: кретање делова
коре увис ствара вертикални труп с кре-
тањем у страну хоризонтални труп. Све су
ове фазе земљотреса већ добро проуче-
не. Научници знају места, односно ли-
није пукотина, али нису у могућности
да предвиде када ће доћи до померања,
односно земљотреса дуж тих линија.

— 6 —

На горњој слици је приказана далекосе-
жна разорна моћ земљотреса. Лево горе
дејствују циновски таласи плиме толике
снаге да формално „збришу“ читаву на-
сеља дуж обале. У планинском пределу
померање гла изазива затрпавање села
и градиња, као и мењање „профила“ са-
ме планине. Некада и реке промене ток
због пукотина. Понекад се јављају нова

језера и водопади после земљотреса. Нај
трагичније последице од потреса наста-
ју када се епицентар налази у густо на-
сељеном великом граду. Поред пустоши
коју наноси сам земљотрес, тј. рушење
кућа под којима обично страдају људи,
настају пожари услед оштећења гасо-
вода или електричних водова.

— 7 —

Сензографом се утврђује јачина и епи-
центар земљотреса. Најосетљивији сен-
зографи увеличају покрете земље за
око милион пута; региструју и најмањи
потрес. Ови апарати су корисни такође
и за проналажење нафте.

— 8 —

Асейзмичке грађевине отпорне су према
потресима. „Империјал хотел“ у Токи-
ју (пројект америчког архитекте Френ-
ка Лојда Рајта) завршен је 1922. године
и већ годину дана доцније издржао је
катастрофални земљотрес.

НЕОБИЧНИ ТЕСТАМЕНТИ

Четвороношци као наследници милиона

У англосаксовским земљама, нарочито у САД, није никаква реткост да домаће животиње наследе милионе. То су у великим случајевима пси и мачке али и коњи, магарци, верерице, заморички, мајмуни, па чак и корњаче.

Недавно је у Оклахоми једна мазга наследила читаву фарму. Пореске власти су покушавале већ небројено пута да од четвороножних наследника уберу порез али до сада без успеха. Закон о порезима још није предвидео овакве случајеве.

Особе које свој иметак остављају омиљеној животињи заборављају, више свесно него несвесно, своје „људске рођаке“ који преко суда покушавају да дођу до свога права.

Такав један замршен „процес“ баш је ових дана узбудно и забавно америчку јавност. У једном суду у Аризони подигли су тужбу против пса „Стара“ рођаци његове преминуле газдарице због „ра сипања наследства“. У тужби се каже да Стар просто „пуним шапама“ баца новац кроз прозор. Пас је наследио од своје газдарице која је умрла пролетос 100 хиљада долара. У тестаменту ове жене одређено је да се Стару обезбеди удобан живот а тек после његове смрти рођаци могу да поделе остатак иметка.

Суд је стављен пред тежак проблем да реши колико је новца потребно једном псу да би био „срећан“. Адвокат кога је именвала газдарица потрошио је за три месеца 7.000 долара за Старов високи стандард. Свога сина је наименовала за „сталног пратиоца“ пса са 300 долара месечне награде. Наравно да је Стар добио и аутомобил којим је управљао опет ад-

вокатов син. Није било довољно што је Стар добијао свакодневно најбоље залогаје сервирани на сребрном тањиру, морао је о трошку наследне масе која се брзо топила да путује по свету у „циљу образовања“. Како се процес завршио? Наследници још чекају да Стар угине — а питање је да ли ће још нешто дотле остати од наследства.

У Церси Ситију живи најбогатији пас Америке: вучјак Моцарт који је наследио од свога господара Харолда Бика 70 милиона долара. Два ирска јазавичара Мак Цорц наследили су према завештани њиховог власника Томаса Шјубрица по 20 милиона долара. Када је у Детроиту умрла Мерилин Миерс постало је њено кученце Цек власник 12 милиона долара, једне виле са осам соба, једног летњиковца у Флориди и два луксузна аутомобила. За Цека је одређен и „доживотни слуга“. Син ове госпође, који није наследио ни један једини долар, оспоравао је пред судом тестамент своје мајке. Процес је трајао три године: победило је кученце за чији су се дуг живот — и то је било тестаментом одређено — бринула два ветеринара. Тек после Цекове смрти син може да рачуна на остатак наследства.

У Сан Франциску оставила је једна љубитељка животиња своје мужу један долар, сину пола долара, а остатак од 60.000 долара наменила је подизању тиганског мраморног споменика своје љубимцу псу Бингу. Њена последња воља је извршена.

У Бостону је мачак Бастер наследио три милиона долара, телевизијски апарат, постељу с балдахном и комплетну гардеробу. Мајмун „Пеппи-Сквик“ добио је од

своје господарице 120.000 долара, а служи га служавка која добија месечно 300 долара.

Када је недавно један адвокат у Бруклину држао предавање о „праву наследства животиња“ међу слушаоцима је било најмање толико четвороножаца колико и људи. Адвокат је уз бурно одобравање присутних (у које се умешао и весео лавез паса)

изјавио: да ни један суд на свету не може оспорити наследство остављено животињи. Само у једном једином случају људи који полажу право на наследство имају изгледа да добију процес у борби против „животињског наследника“: ако се утврди да завештач приликом писања тестамена није био урачунав.

Адвокат је навео два примера: у Охају један богати удовац одредио је да се његов иметак од пола милиона долара употреби за изградњу луксузног хотела за мачке. Назначени су и „прописи за изградњу“: хотел треба да има спаваћу собу, трпезарију и концертну салу. Као једини инструмент дозвољена је хармоника пошто само њени звуци годе мачјем уву. У тестаменту још од речи до речи стоји: „У мачјем хотелу мора да се изгради гимнастичка дворана са толико рупа у поду колико има мачака у хотелу; у сваку рупу се мора ставити жив миш јер лов на мишеве представља омиљени спорт мачака.“

И два пса „Пат“ и „Гунер“ којима је Карлтон Бејдри

завештао пола милиона долара остали су празних „шапа“ јер у тестаменту стоји: „Моји пси воле биоскоп, литературу а најрадије читају класике. Њихове жеље у погледу културе треба задовољити.“ Необични тестамент је Бејдрицев брат оборно

Дешава се додуше да неко остави тестамент изразито непријатељски управљен против животиња, као што је на писала једна 96-годишња старица у Чикагу: њено наследство од 250.000 долара има да буде раздвојено на оних сто особа у граду које су се показале као најогорченији непријатељи мачака. И овај тестамент је тачно извршен.

Пред судом (додуше не због наследства него у процесу због увреде части) појавила се недавно у САД — једна птица. Један отпуштени ребијаш разочаран у своју жену научио је папагаја читавој бујници погрдних речи. Чим би нека жена прошла поред отвореног прозора „Пете“ би је засуо својим „је зичким благом“. Папагај је ослобођен али под условом да се више не држи на отвореном прозору са улице.

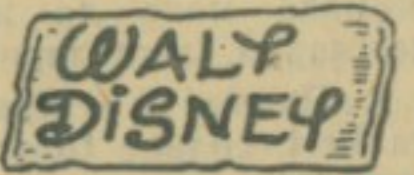
НЕПРИЈАТНО ИСКУСТВО

Осамнаестомесечни Ендрију Томас из Беј Ситија, у Сједињеним Америчким Државама, доживео је недавно непријатну агоду. Док је његова мајка спремала за њега колаче, он је, непримећен, хтео да проба да ли калуп за печење може да му прође преко главе. Глава је за тили час протетела кроз калуп, али, скидање је било много спорије. Мали Ендрију ослобођен је лименог „оквратника“ тек после три часа, и то у болници.

ДА БИ ЛАКШЕ НАУЧИЛИ

Инструктори ауто-школа у Британији имаће од сада право да хипнотизују све своје ученике који желе да заврше курс и добију возачку дозволу.

МАЧ У КАМЕНИ

КАКВЕ ЈЕ БОЈЕ?

— Овај материјал је сивкастоплав!
— А ја кажем да је сиво-плав!
— Сивкасто!
— Не, сиво.

Мислите, свакако, да је дијалог измишљен? Не, он се готово свакодневно понавља у текстилним фабрикама. Извезбано око код сваке боје разликује неколико нијанси. Чак и у тако одређеној боји као што је црна има неколико десетина нијанси. Због тога није чудо ако једном рад-

нику текстилне фабрике боја изгледа оваква, а његовом контролору онаква. Може ли се боја оцењивати не одока, већ објективно?

Радници јапанске фирме „Тошиба“ већ су одговорили на ово питање. Електронско-рачунска машина коју су они усавршили, у стању је да разликује 100 милиона боја и њихових нијанси. Тај број вам неће изгледати толико велик ако вам кажемо да само црвена боја има готово осам милиона нијанси.

ТЕНКОВИМА — НИЗ ЛИТИЦЕ

КАЛЕИДОСКОП ДОГАЂАЈА И ПОЈАВА

Две деценије наших оклопних јединица

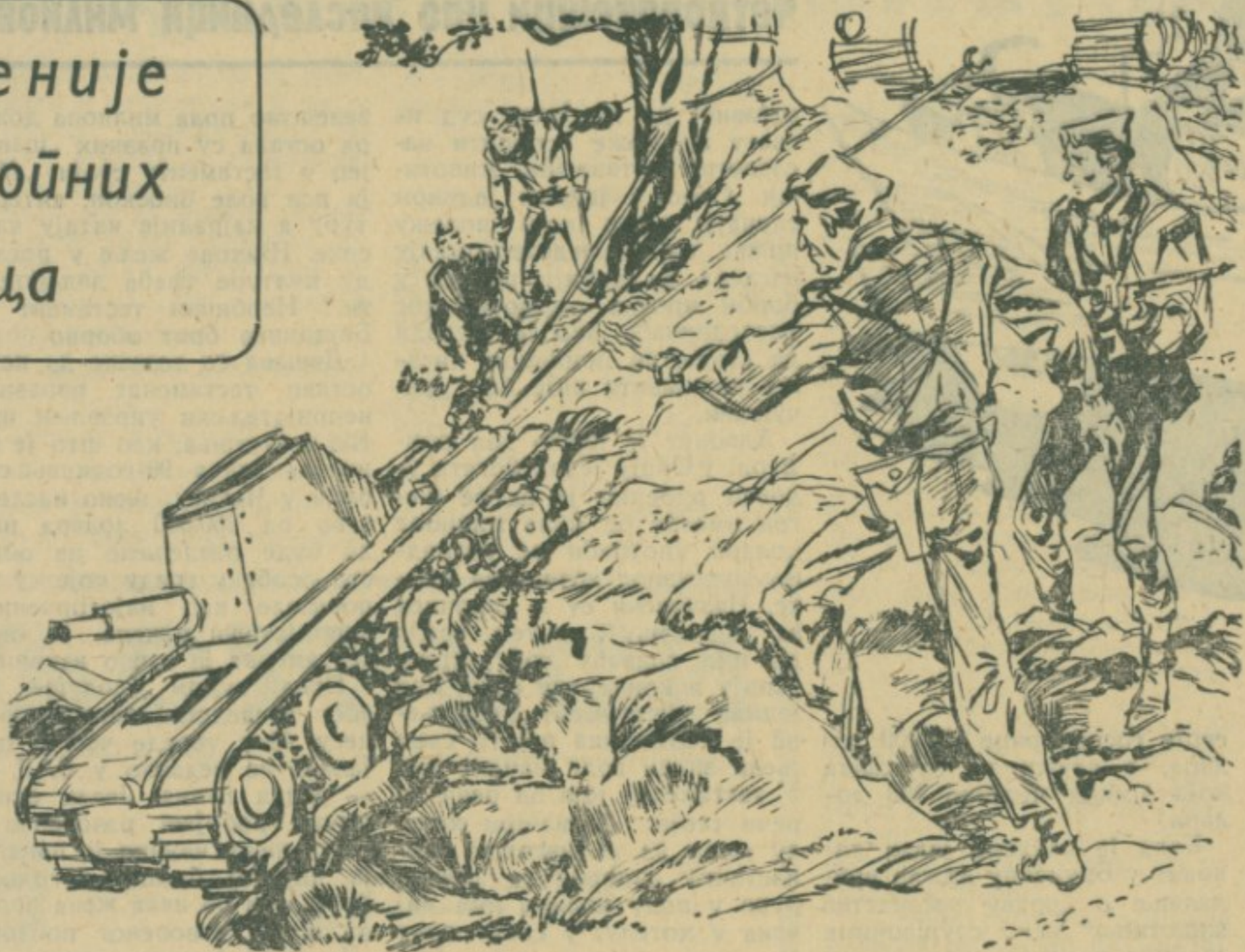
У правилима свих савремених армија пише, поред осталог, да тенкови могу савлађивати само такав и такав нагиб; да се тежи кварови на тенковима могу успешно отклонити само у посебним, специјализованим техничким радионицама; да се снабдевање тенковских јединица врши тако и тако; да су тенковски маневри одређени овим или оним условом...

Али оно што хроничар наших дана може написати — поводом две деценије постојања оклопних јединица код нас — о раду и поступцима наших тенкиста у народноослободилачком рату, представља такве појединости које се не могу дефинисати ма каквим правилима. То су примери који надахнују, узори јунаштва, снажљивости, тактичке и техничке вештине који за обичне „мирнодопске“ појмове могу да изгледају нестварни, легендарни.

...Приликом одбране Кенина 1944. године Немци су вешто запречили универзалним противавионским и противтенковским средствима — топовима од 88 мм којима се Ромел прославио у Африци — све правце којима би, по њиховом мишљењу, могли продриети тенкови Народноослободилачке војске Југославије. Али наши тенкови су, ипак, неопштењени стигли у град, тако рећи којим стазама. Не мацки командант био је више него изненађен и није му остало ништа друго него да ода признање нашим тенкистима. И он је то учинио овим речима: „Кад би тако могли и наши...“

Био је то само један из мноштва подвига наших тенкиста. Слично су поступили и приликом прелаза преко Снежника, Дрвене главе, изнад Унске долине, Ивановог врха, Илијине главе, коте 1098, преко Микојаче, изнад Мостара...

...Испред победничких колона Народноослободилачке војске које су надирале ка Бихаћу 1944. непријатељ је порушио Дреновачки кланец, уверен да ће тиме потпуно затворити пут, бар тенковима. Али наши тенкисти су и тада изненадили непријатеља, извршили подвиг непознат у историји тенковских јединица ошпште: „заобили“ су препреке, и то на тај начин што су помоћу „чекрка“, везујући своја борбена возила за челичну ужад и букве — спустили цео тенковски батаљон низ литице, куда се ни дивокозе не би осећале сигурним...

...Преживели тенкисти из јединице Главног штаба Хрватске и данас се сећају зиме 1943. године: Немци су надирали са свих страна, а горива није било. Требао је спровести најтежу одлуку — уништити све тенкове да их непријатељ не би запленио исправне. Али командант тенковске јединице није се лако мирио с том одлуком. Тражио је друго решење. И нашао га: само у току једне ноћи закопао је 30 својих тенкова. Преко њих су, сутрадан, Немци наставили своју офанзиву. Након 14 дана, наше јединице извршиле су противудар и вратиле непријатеља на полазне положаје. Тада је командант тенковске јединице известио Главног штаб: „Сви наши тенкови поново су под мојом командом, у исправном стању...“

...И приликом одбране Мостара непријатељ је порушио све прилазе граду. Зато борцима Прве тенковске бригаде није остало ништа друго него да данима крче путеве... или да ризикују, да иуришају по оштрим гребенима херцеговачког камењара. Изабрали су другог: устремили су се ка граду тако рећи непроходним путевима. Али чим су савладали ту прву препреку — указала се друга: мост на реци, који је непријатељ добро бранио ватром и припремио да га сваког тренута може порушити. Тенкистима је све то било добро познато. Возач једног тенка, друг Матијевић, одједном се попут стреле, сјурио својим тенком низ врлети. И за неколико тренутака, сасвим изненада, нашао се са оне стране реке. Тако је била савладана и последња препрека на путу за ослобођење главог града Херцеговине...

...После ослобођења Книна у једном двористишту у коме је био размештен други батаљон Прве тенковске бри-

гаде, изненада се запалио камион. Изгледало је да ће се ватра брзо проширити и на тенкове. Цео батаљон се нашао у животној опасности. Времена није било за гашење пожара. Излаз је могао бити једино у томе да се из двористишта пре извуче запаљено возило. Без много размишљања, не чекајући наређење, возач-тенкиста Франц ускочи је у камион возила већ обавијену пламеном и — успео да извуче камион, али је сам постао жртва свог херојског подвига...

...Из рејона Бабина Потрца и Титове Коренице тенкисти су се неколико дана пробијали до Загребља, само да би оправили или заменили поједине делове на својим борбеним возилима... По тридесет и више километара борци су носили на кољу бурад са горивом — само да им тенкови не би стали. На малим Стјуардима — у примитивним радионицама у Книну — партизани су замењивали топчиће од 37 мм паковима од 75 мм... У борбама за Широки Бријег — 6 запаљених тенкова преконоћ је (под шаторским крилима, уз петролејку) оправљено, тако да су већ сутрадан могли кренути у нове јурисе...

...На Мошуну, испред Снежника, бригада „Тоне Томшић“ се на путу за Истру из-

ненада сукобила с немачким „пантерима“ и „тигровима“. Партизанска танкета којом је управљао возач Ковач — појурила им је у сусрет. Тенкиста је погинуо у борби, али је задржао непријатељске тенкове таман толико да се бригада среди и прихвати борбу у повољнијим условима.

Прошле су две деценије од образовања Прве тенковске бригаде. Али догађаји се памте. Јунаштва наших тенкиста са Книна, Мостара, Снежника, Бихаћа, Трста... остају незаборавна. На њиховим примерима уче се млади нараштаји, наши данашњи тенкисти. Ово што су „Стјуарди“ чинили у рату изнад Уне и Мостара, на Ивановом врху и коти 1098, на прилазима Трсту и другим местима, наши млади тенкисти поновили су 1952. на падинама Радечевог капа... Затим, опет, на једној вежби 1954. у околини Радечевог капа, на тенско пролазној и пошумљеном земљишту, испресецаном урвинама и вртачама... Пример са Мошуне на известан начин се поновио у близини Постојне — 1957. године: посада „оштећеног“ тенка запленила је противнички и прикључила се борбеним редовима своје јединице.

● Сваки пети болесник који се налази на лечењу у некој од енглеских болница за душевне болести тврди да је — Вилијем Шекспир.

● Полиција у граду Лоренсо Марке у Мозамбику ухватила је голуба који се „бавио“ кријумчарењем. Наиме, голуб је разносио наркотична средства у малим пакетима привезаним за ногу. Полиција је организовала надзор над голубом и ухватила је

● Директор зоолошког врта у енглеском граду Киркбију исплатио је само ове године 3.000 фунти стерлинга (око 6.300.000 дина.) одштете посетницима парка којима су мајмуни отели разне предмете. Мајмуни су показали нарочиту слабост према наочарима и цвекерима.

● Енглеска војна авијација појачала је врбовање добровољаца — падобранаца. У тој кампањи за попуњавање падобранских кадрова користе се и оваква парола: „Ступајте добровољно у редове падобранаца! Статистика сведочи да је неупоредиво безопасније искакати падобраном из авиона на непријатељску територију но пешине прелазити преко улица у Лондону“.

● Два млада Њујорчанина, испраћајући свог пријатеља који је прекокеанским бродом „Француска“ путовао из Америке у Европу, задремали су на палуби. Када су их пробудили, брод је већ био на отвореном мору. У Француској луци Авр њима, као слепим путницима без пасоша, није било дозвољено да изиђу на обалу, већ су морали истим бродом да се врате у Сједињене Америчке Државе.

● Аргентинац Алфредо поставио је нов светски рекорд у непрекидном свирању на клавиру. Он је, наиме, свирао без одмора пуних сто часова.

његовог власника и правог кријумчара — неког Переса Даме.

ВАТРОГАСНЕ ДРУЖИНЕ

Недавно је у Вараждину прослављена стогодишњица прве и најстарије добровољне пожарне чете у нашој земљи. Сличне организације постојале су у Европи нешто раније.

У Мајсену у Немачкој основана је пожарна чета још 1841. године а затим у Дурбаху 1846. У Холандији је два века раније, 1672. године, ижењер Ван Ден Хајде организовао одбрану од ватре, а у Лондону после једног великог пожара, осигуравајуће друштво против пожара основало је своју бригаду. У Паризу од 1821. године постоје „помпније“ који су пумпаласи гасили пожаре.

Групе за борбу против ове елементарне невоље биле су организоване још у старом

Египту, за време римског царства постојале су „будне кошорте“ које су имале задатак да угасе ватру чим се појави у граду.

Незаказана кориди

Осам телади је побегло из своје штале и почело да лута по центру француског града Брив-ла-Гајар. После више часова трке и борбе која је личила на праву кориду телад су похваћана и „спроведена“ у кланицу... односно пренета у корлама домаћица: са пијаци до штедњака.

ДВОБОЈ У ПОЛАРНО СВИТАЊЕ

Острво Визе означено је на картама једва видљивом тачком; на многим мапама нема чак ни ње. Ту се налази једна од најудаљенијих поларних станица. Двадесет и три човека и пет паса.

На острву се врше важна научна испитивања. Када чад Европом захладни, кажу: „Дунули су северни ветрови“. А циклон који доноси хладан ваздух рађају се ту, на Арктику. Чланови екипа поларних станица прате њихово „рађање“ и развитак, и не колико пута у току дана и ноћи јављају институтима за прогнозу времена какви су јачина и правац ветра, атмосферски притисак и температура ваздуха.

Већ је свитао када је Пјотр Полетаев јавио преко радија последње податке добијене радио-сондирањем атмосфере и, спремао се да крене „кући“. До зграде за становање било је око три стотине метара. Напољу мраз од минуи четрдесет степе-

ни; по таквом времену никоме није до шетње. Полетаев није успео да претрчи више двадесетак метара када се просто сударно с медведом. Мада бели медведи не нападају човека, сусрет с њима веома је опасан.

Пјотр није изгубио главу. Стргао је своју капу, набио је медведу на њушку и у неколико скокова стигао до сандука у коме је чувао угаљ за пећ и стао иза њега. Неколико секунди медвед је њушно крзнену капу, а затим се бадио на Полетаева. Пјотр десно — и медвед десно. Пјотр лево — медвед за

њим. Од угљене прашине која јој је ушла у очи, звер се разјарила. Под снажним ударцима шапа господара севера, попуцале су дебеле даске на поклопцу сандука, просуо се угаљ. Још неколико удараца шапом и сандук ће се потпуно распасти.

— До аеролошког павилiona има петнаест метара — трозначиво је рачунао Полетаев. — Ако му добацим своју кратку бунду, он ће се бар мало око ње задржати. А за то време.

Пјотр је стао да откопчава бунду не престајући да зове у помоћ.

Техничар станице Иван Богатов излетео је из стана и стао ужаснут. Уском притиском трчао је Пјотр Полетаев а за њим, на четири метра од њега, разјарени медвед. Наједном се Пјотр окренуо и нешто велико, чуваво, полетело је право на разјапљену медведову њушку. Бунда... То је за тренутак задржало медведа. Потом је животиња подигла главу и — угледала техничара Ивана. Рикнувши, медвед се пропео и кренуо на новог непријатеља. Десет метара осам, седам... Рески звук разбио је тишину свитања. То је Иван испалио из пиштоља за избацивање ракете право медведу у уста. Медвед се спустио на предње ноге, као ошамућен завртео је главом и стао да бежи.

...На острву су бдели њих тројица: Пјотр Полетаев, Иван Богатов и радиста који је преносио на Нову земљу податке после радио-сондирања. Починио је нов дан... радни дан поларника.

ТУЂИМ ОЧИМА

Амерички даждевњак може да посматра свет очима свог европског сабрата — показали су нам епитр др Стона са Јелског универзитета.

Доктор Стон је даждевњацима врсте „тритурус вири-

је могла поново да види што је утврђивано на основу њених реаговања на светлост и предмете који се покрећу.

Доктор Стон сматра да ове животиње имају неки механи-

зам који омогућује перним влакнима, која избијају из даждевњака других врста. Го тово у свим случајевима очи су се „примиле“ и животиња

зам који омогућује перним влакнима, која избијају из пресањеног ока, да нађу пут до оног дела мозга који управља чулом вида.

И Л Е Т А Л Н О

ПУТОВАЊЕ УМЕТНИЧКИХ ДРАГОЦЕНОСТИ

Крсташки су из цариградских дворова и краљева оцамали све драгоценности, знајо као и разне уметничке предмете

Коњи који у Венецији укршавају познату куполу цркве Св. Марка мало су и симбол вечите сеобе уметничких дела због ратова, освајања, и ратног плена.

Тринаестог априла 1204. године када су крсташки војници у Цариград, заборавили су на своју религиозну мисију и одали су се најгрубој пљачки за коју историја зна. Путовање венецијанским бродовима их је скупо стајало. Требало је платити издатке за повратак. Упадали су у цркве и дворце и методично односили све што је било од вредности, чак и неке ствари из цркве св. Софије, у којој су војници цепали свете књиге, газили по рељефима и пијанчили по храмовима. Топили су кипове од бронзе и претварали их у новац.

Богатства 40 тада најнапреднијих градова на земљиној кугли нису се могла упоредити са пленом који су крсташки међу собом поделили и који је кренуо ка Венецији, Енглеској и Скандинавији. Мермерни путир св. Марка и коњи који красе познату куполу у Венецији налазили су се међу пленом. И пљачка би се наставила да 16. априла није дошло до помрачења Сунца од кога су се крсташки уплашили и поверовали да је то „прет божи“.

ВУЛКАН У ДВОРИШТУ

У месту Периге у Француској неки Пјер Марш приметио је неку чудну рупу у свом дворишту. Кад је пришао видео је да је тај кратер од око 40 сантиметара у пречнику, направно неки овалан камен осам сантиметара дуг, десет сантиметара широк и тежак 270 грама. Касније се испоставило да је тај камен аеролит који је пао с неба.

Папа Иноћентије III је пао у ватру: „Христови војници су просули хришћанску крв, оскрнавили светиње и распали црквена добра!“ — повикао је он. Венеција томе има да захвали за своју лепоту. Византијска богатства утицала су на венецијански стил и у Европи је дошло до преображаја.

И појави се краљ Вандала...

Што се тиче коња старог грчког вајара Лисипа (4. век пре н. е.) који је на позлатом тргу поставио дужд Пјетро Зијани, изнад западних врата катедрале св. Марка, њих је 600 година касније Наполеонова војска пренела у Париз и украсила лук Карусел да би их 20 година доцније Пруси вратили у Венецију.

Рим, у време свога царства, постао је огроман музеј у коме су била сабрана ремек-дела Грчке, Египта и Мале Азије. Све је то почело пљачком Сиракузе и Коринта од стране римских легија. Лукул се дочепао највеће библиотеке Мале Азије а у Атини је Сула покрао Аристотелову библиотеку. Сула је био први уметник колекционар и познавањем историје. Са својих освајања донео је Херкулову статуру од Лисипа која је била својина Александра Великог као и огромну колекцију драгог камења које је

изложио у Риму. То је била прва изложба драгог камења, камења и накита тог времена и била је ривал Цезаровој колекцији. Конзул Верес, гувернер Сицилије, имао је на улазу своје виле врата од злата и слоноваче које је опљачкао у Минервином храму.

Рим ће бити кажњен инвазијом Варвара. Аларик је испразнио храмове и читав опседнути град давао му је сребрне и златне предмете као и многе кипове које је он истопао. Све што нису однели Гети и Визоготи, однео је Гензерих краљ Вандала који је дошао из Картагине са својом моћном флотом. За две седмице испретурали су читав Рим па су чак однели и златан кров са Капитола. Да би се дозекле заштитили од пљачке, Римљани су радили оно што су многи народи после њих учинили: закопали су своје драгоцености.

Наполеон, велики љубитељ уметности

Карло Велики био је страстан колекционар. За своју гробницу у Екс-ла-Шалепу, закупио је мермерне колозаде у Риму и Равелу. Најчешће се у рату долазило до драгоцености: француски краљ Шарл VIII у току ратовања по Италији однео је библиотеку напуљског краља коју је поклонно Ани од Бретање. Шпански и немачки најамници су 1527. потпуно опустошили Рим па су чак опљачкали и цркву св. Петра. Шведска краљица Кристина за време тридесетогодишњег рата однела је из Прага 170 мермерних кипова, 100 бронзаних, 33.000 медаља и 47 уметничких слика од којих и десет Корељових.

Наполеон је организовао званичну пљачку исто тако

савесно као и своје битке. Образован је специјалан комитет састављен од сликара и других стручњака чији је задатак био да сакупљају уметничка дела за француске музеје. Град Парма морао је да да 20 платна, Милано 25. Венеција је 1797. године изгубила своје познате коње са трга св. Марка и свог познатог лава у камену.

Да Париз постане центар Европе и да се у њему налазе најлепша и најскупоценија уметничка дела — одлучио је Наполеон. Зато је најмио једног врло паметног човека. Доминик — Биван Денов, бивши мајстор једнобојних слика под Лујем XV а у доколици писац, пратио је 1798. године Наполеона у Египат. Нови цар га је, 1804. наименовао за главног инспектора свих француских музеја. А Денов, који је путовао по читавој Европи да би сакупио ремек-дела, добио је иронијан надимак „паковатељ“. У бечком Белведеру, скинуо је Рубенсову „Успеће Богородице“, исекao га на три дела и спаковао као и 15 Тицијанових платна. У краљевској галерији Касел узео је 299 слика за Наполеонов музеј.

Није била поштеђена ни Шпанија. Кад је Жозеф Бонапарта побегао из Мадрида, однео је са собом многа уметничка дела из Ескоријала. Његове кочије су ухватили и војвода од Веллингтона је скупочен плен пребацио у Енглеску. Доцније је понудио шпанском краљу да му све то врати, а Фердинанд му је великодушно све поклонио.

Тајни повраћај

После пада царства, све европске земље су захтевале повраћај својих добара. Аустрија је 1814. направила цез списак. Луј XVIII се на све то оглушио. Не може се, рекао је он, испразнити Лувр и Наполеонов музеј а да се не изазове бес француског народа, да се ослаби краљевина као и победничке силе Европе. Када су Пруси тражили повраћај својих уметничких дела, Денов је уз помоћ министра Таљерана употребно лукавство и покушао да добије у времену. Није могао да спречи да се врате блага из Брунсвика као ни папина. Да би се скинули Лисипови коњи са сволука Карусел, где су стајали више од 20 година, морала је да се користи ноћ, јер су се плашили нерета. Исто тако враћен је у Венецију и познати лав св. Марка.

После првог светског рата, Француске је према Версајском уговору тражила да јој Немачка врати сва уметничка дела која је однела у рату 1870. године.

Спремала се друга једна цеволја. Хитлерова армија почела је најстрашнији протон против уметности. Све је почело 1936. године, када је на иницијативу нациста отворена у Минхену велика изложба названа „Изопачена уметност“. У музејима, галеријама, приватним колекцијама нацистички официри одлабрали су уметничка дела Шагала, Мондријана, Фраза Марка и других и изложили их у нереду, да би на тај начин умањили њихову вредност. Дела Ван Гога била су прогнана, Рембрант је назван сликар гета, Синак, Сезан, Брак и Пикасо били су осуђени. Сва поменута уметничка дела била су проглашена нечистим, продата иностранству или уништена.

ЗАШТИТА ОД БОЛИВИЈСКОГ СУНЦА: ИНДИЈАНКЕ СА ЛУБЕНИЦА-ШЕШИРИМА

ШЕШИРИ СА ЈЕЗЕРА ТИТИКАКА

Полуцилиндри, некадашњи знак мушке елеганције и прошлогодишњи „последњи крик“ женске моде, током последњих сто година доживљавали су наизменично добра и лоша времена. Будљива мода час је прихватала а час одбацивала ове шешире који својим обликом подсећају на преполовљену лубеницу (у неким земљама они се чак тако зову: лубеница-шешири).

Међутим, Индијанке које живе на висоравнима Анда већ столетима носе овакве шешире и они сачињавају нераздвојни део њихове традиционалне одеће. Дуго је у Европи владало веровање да је лубеница-шешире међу Индијанцима са језера Титикаке „лампиром“ један предузимљиви Енглез. Према тој причи овај енглески трговац извезао је у Јужну Америку огромне количине ових шешира који у Лондону више нису имали пробу. Истина је, међутим, сасвим другачија. Још много пре но што су у Европи мушкарци понели полуцилиндри,

Индијанке са Анда су знале за њих те је према томе много вероватније да је ова мода дошла у Европу из Јужне Америке.

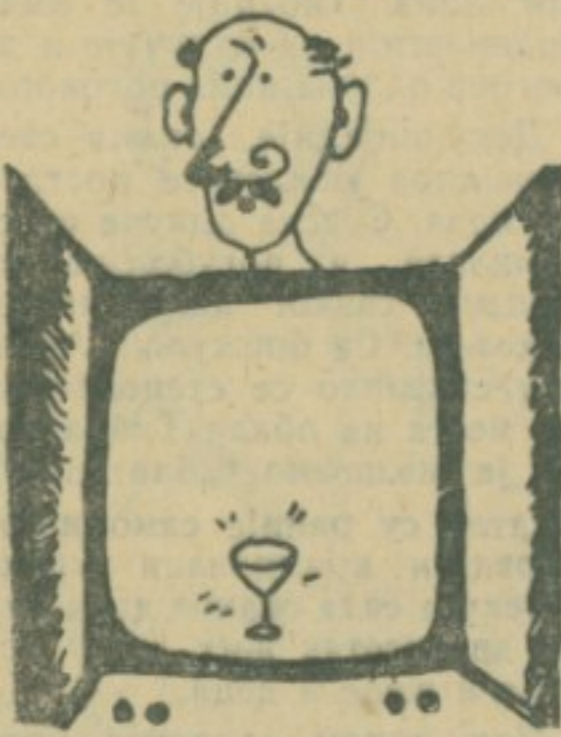
Нема ни једне једине Индијанке са Анда која, без обзира у како тешким условима живи, да себи није обезбедила бар један овакав крути шешир. По правили, свака жена из области око језера Титикаке има више шешира, готово истих онаквих какве су прошле године носиле жене у Европи као последњи крик моде. На Андима чак и мушкарци и деца носе овакве шешире. У селима у области језера Титикаке сваки пети земљорадник има поред свог главног занимања још једно: прави шешире.

Земљорадници — модискиње не само што праве шешире, већ израђују и потребан филц: стрижу овце, прерађују вуну и ваљањем га праве. Продаја шешира не ограничава се само на житеље села на Андима; у свим градовима Боливије и Перуа, на пијацима и у радњама, могу се купити „лубенице“.

ПРОШЛОГОДИШЊИ МОДНИ „ПЛАТЕР“ ЗА ЕВРОПАНКЕ: ПОЛУЦИЛИНДРИ

Рендген у боји

Рендгенски снимци, они какве ми знамо, црно-бели су. Међутим, они могу бити и у боји. Амерички проналазач Бернанд Фаја изумео је метод за добијање „шарених“ рендгенских снимака. Додуше, на рендгенским снимцима боје неће бити тако верне као на колор-фотографијама. Али, чак и ваговештај боје омогућиће да се на снимку лакше разликују разно обојени органи и ткива или страна тела који интересују лекара. Занимљиво је да се помоћу рендгена у боји могу открити чак и комади стакла који су за обичан рендген — провидни.

Томас Едисон

— 5 —

Апарат је много заинтересовао Едисона и настојао је да га сасвим проучи. Већ у својој шеснаестој години запослио се као телеграфиста у Канади. Лутајући од града до града, радио је тај посао кад год му је било потребно да заради мало новца. Али највећа корист коју је имао од те професије била је — што се преко ње заинтересовао за електрицитет.

— 6 —

Едисон је 1869. године прешао у Њу-јорк. Био је „без гроша“. Покушао је да прода неколико проналазака, али они нису никог интересовали. Успео је некако да намоли једног друга да га прими на преноћиште у канцеларији фабрике где је овај радио. Ту су произвођене машине, налик на телеграф, помоћу којих су одашиљани берзански извештаји.

— 7 —

Канцеларијска машина се покварила убрзо по његовом доласку. Едисон је посматрао неколико радника који су покушавали да је оправе и како у томе нису успели, узео је у своје руке. Веома пажљиво и са пуно разумевања довео је машине у исправно стање. Директор фирме му је одмах понудио 300 долара месечно ако буде радио само за њега.

— 8 —

Едисон се отада више заинтересовао за ове машине и почео је да проучава њихове разне типове. Успео је да их све оправши. Руководилац једне компаније која је производила такве машине позвао га је и затражио његове услове за патенте. Едисон се надао да добије 5.000 долара, а добио је 40.000 — огромну суму која му је омогућила да сагради радионицу. (Наставиће се)

БРЗИНА РАДИ БРЗИНЕ

НАПРАВЉЕНЕ ОД ДЕЛОВА РАЗНИХ СТАРИХ АУТОМОБИЛА ЧУДОВИШНЕ НЕМАНИ ДОСТИЖУ НА СТАЗИ ДУГАЧКОЈ СВЕГА ПОЛА КИЛОМЕТРА БРЗИНУ ОД 320 КИЛОМЕТРА НА САТ. У ТРКАМА „ДРАГСТЕР“ АМЕРИЧКИ АУТОМОБИЛИСТИ ИСПРОВАБАЈУ БРЗИНУ МАШИНЕ НА ВРЛО КРАТКОЈ СТАЗИ.

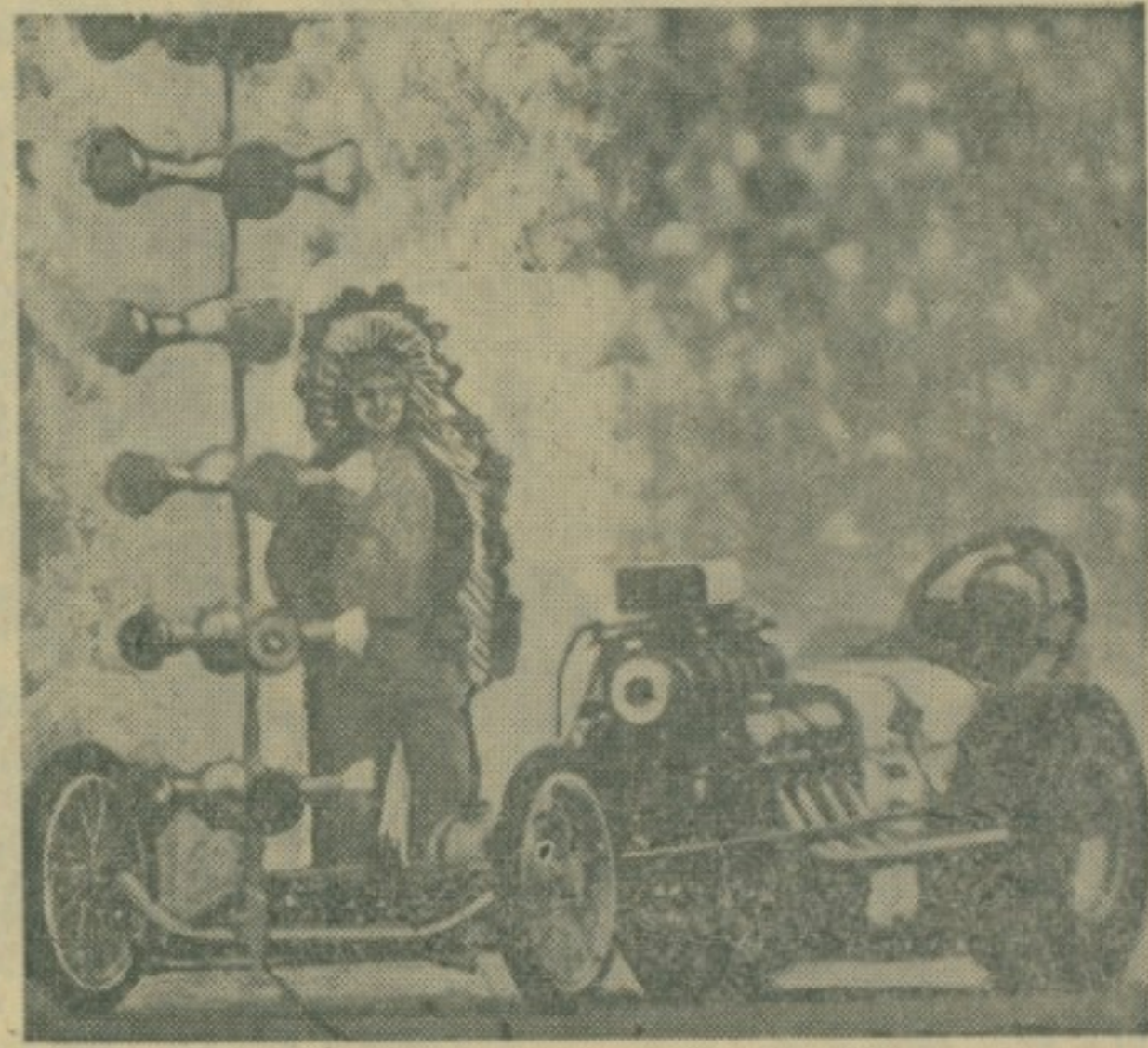
Љубав Американаца за брзином и снагом дошла је до израза у тркама званим „хотрод“ које се искључиво одржавају у САД. „Драгстер“ прилагођен за ову сврху, права је гвоздена накла за која пре личи на све друго него на аутомобил. Машина, точкови и каросерија, од које су остале само шипке и оскудан оклоп, побољшани су низом преправки и према жељи самог власника оспособљени за огромна али само краткотрајна убрзања.

Приликом адаптирања и преуредњавања машина конструктора нема граница. Један од њих је недавно спојио два снажна мотора луксузног аутомобила бјуик и појачао их толико да је добио машину од хиљаду коњских снага. Али и поред тога возило је разочарало — није

Према правилима „Хотрод друштва“ постоји 67 категорија ове трке од којих су три основне. У прву звану „стокерс“ сврстана су возила искључиво по коњским снагама и тежини, а у другој, „олтер карс“, налазе се аутомобили према дужини хода клипа и тежини, а у трећој, којој припадају врхунска возила, налазе се чудовишта тешка 600 до 800 килограма са моторима од 5.000 до 8.000 кубика и 7.000 до 8.000 обртаја у минути. Као гориво најчешће служи нитрометан помешан са чистим алкохолем. Понеко од ових возила има компресор који појачава његову снагу за 10%. Возач је смештен у узаној кабини сасвим при задњем крају аутомобила.

Оно што највише зачуђује јесте наказни изглед „драгстера“. Задњи точкови су огромни: са гумама преко којих је ради мањег трења наливен један слој глатке гуме не траке. Предњи су мали и имају тако танке гуме да под сећају на точкове од бицикла. У ствари они и служе само као ослонац за стабилност. Приликом поласка старт на снага задњих точкова је толика да се предњи део возила дигне читав метар увис.

Трке „драгстера“ су искључиво трке брзине и одржавају се на стази која је ретко дужа од пола километра. Такмиче се по принципу елиминација. Квалитете својих машина одмеравају само по два такмичара, а укупан број учесника износи неки пут и више стотина. Стаза је увек потпуно права.

ПРВИ ФЕЉТОНИ

У политичким листовима први пут се појавио фељтон у париском „Журналу де деба“, који је излазио све до 1940. године. Фељтон је од осталог текста у новинама одвајан линијом и заузимао је доњи део стране. Одомашнио се у дневнику од 1800. године.

После немачка и бечка штампа завела такође ову белетристичку рубрику: објављиване су приповетке, критике, романи и хумореске. Ова врста новинске делатности није била заступљена у дневним политичким листовима, него само у забав-

постигло брзину већу од 250 километара на сат, а званични рекорд износи 329 километара. То је огромно јер се та брзина мора постићи на стази од 400 метара коју возило преваљује за свега 7,8 секунди.

Трке „хотрод“ се организују у САД готово од самог почетка аутомобилизма. У почетку су оне због многих жртава биле полицијски забрањене што није сметало ваљким такмичарима да искористе погодан тренутак и трку одрже у самим градским улицама. Од 1950. године постоји званична организација и ове трке ексцентричности и брзине се организовано одржавају.

ним, недељним публикацијама и књижевним часописима.

Код нас је фељтон, као сталну рубрику, и то првенствено, оригиналне радове почела прво објављивати „Политика“ 1904. Постепено је интересовање за књижевност прелазило из часописа у новине.

У последњој десетини прошлог века о Ђермонтову је на пример писало пет часописа, романи и хумореске. Већ 1905. троје новине и пет часописа имали су фељтон, а следеће године шест новина а ниједан часопис.

АНТИЧКА СКУЛПТУРА: ТИБЕРИЈЕ КАО МЛАДИЋ

ИСТОРИЈА ПИШЕ РОМАНЕ

Јим пиљевима — пошао је ка правој диктатури.

Плашио се и своје сенке. Чак и кад су сенатори улазили у салу он је устајао — није хтео да их дочека неспремно. Уколико су доглавници чешће жалили за Августом ватреније су се клањали њему. Лицимерство је зацарило. Свако је од сваког зазирао, пријатељи издвајали једни друге да би спасли своју кожу, чак и деца родитеља.

Сенат је изгубио ауторитет јер су спорови због међусобних увреда и увреда величанства били на решавању сваког дана. Тиберије је имао привилегију да блучује и да његова одлука нема поговора.

Денунцијације, лажна сведочења и клевете постали су мода. Судске одлуке су се гомилале, а погубљења су вршила сваког дана, чак и недељом. Са брежуљка Авентин силазило се степеницама до места на обали Тибра које је називано „блатиште“. Одатле су раније само најокореднији криминалци гурани у реку а сада сваког дана бар по двадесетак њих, међу којима и жеце и деца.

Под видом законите процедуре Тиберије је лично у прављао прогонима, учествовао у одлукама пороте и по-

писима имовине. Врло често, озбиљна лица, он се претварао да саучествује у недаћама људи и да жељи да ублажи њихове муке. Био је прави уметник притворности.

Мржња према Тиберију повећавала се са годинама. Осећајући да су га сви прозрели он се клонио људи, тражио самоћу. Сметале су му чак и алузије у најбезначајнијим речима. Кад је улазио у одаје разговор се прекидао — и други су умели да се претварају: били су тобож одушевљени његовим доласком.

Један једини човек успео је ипак да стекне његово потпуно поверење: фини, полизан, увек насмешан, марљив. Сежан је наименован за управника телесне гарде и стекао је неограничену моћ. Постао је одани сарадник и поверено му је чување реда у Риму.

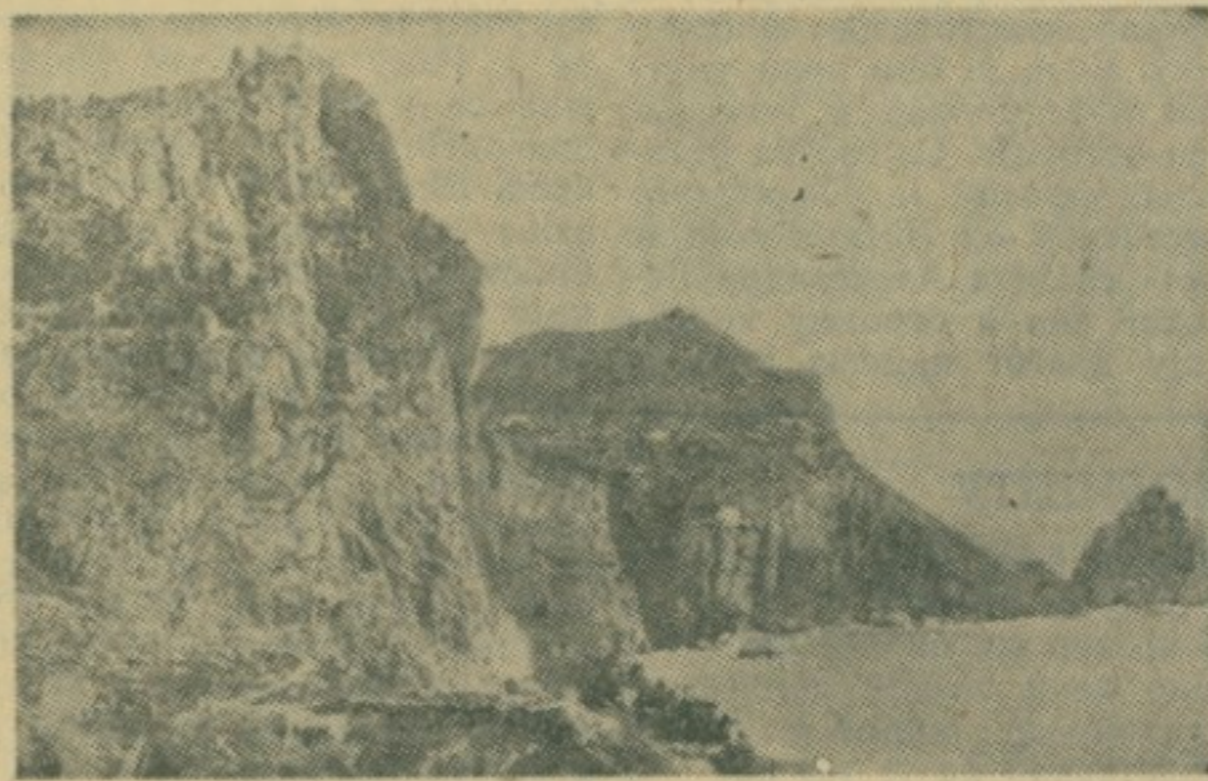
Нико није могао да се приближи Тиберију без одобрења овог човека. А он је својим подземним маневрима и помоћу унапређења и награда, придобио војску на своју страну. Прикупио је сву војску и гарду у једну касарну јер је тако било лакше да управља и да застрашеним грађанима прикаже њену снагу.

А он сам? Имао је једну једину намеру — да постане император. Да би то постигао требало се отарасити свих претендента — потомака императорове куће. То је било тешко извести јер их је било много. Силом се није могло одједном постићи, а елиминисати једног по једног требало је времена.

Почео је од самог Тиберија. Без његове близине лакше је могао да изведе свој план. Предложио му је зато да напусти Рим: ако пређе у нову резиденцију биће у пуној сигурности, имаће мид

и усамљеност коју толико жељи, а управљаће као и досад, преко њега, Римом.

Тиберије је пристао. Пресељено се на Капри, острво у Напуљском заливу, на „острво лешова“. Један од дванаест замкова налазио се на врху једног гребена који је доминирао над морем. То је био летњиковач који је носио име Јо. Зевсове виле. Верује се да се место за смртне казне одакле су осуђеници бацани у море налазило у непосредној близини те куће. У подножју су рибари удар-

СА ВРХОВА ЈЕДНЕ ОД ОВИХ ЛИТИЦА НА КАПРИЈУ БАЦАНИ СУ ОСУЂЕНИЦИ У МОРЕ

цима штапова окончавали муке оних који су још дисали.

Пуних једанаест година провео је Тиберије на Каприју срећан. Навраћао је само у два маха на копно, али у Рим није смео да уђе. Под чистим приморским звезданим небом престао је да се бави драмама и подлостима — олао се астрологији. Хорошкост му је прочитао један мистик: смртна опасност му прети баш од онога у кога има највеће поверење. То је могао бити само Сежан. И Тиберије га је осудио на заточеништво а после осам месеци наредио да буде погубљен.

У 78. години доживљавао је Тиберије своје последње дане на Каприју. Мучен тешким привиђењима он је 6. марта 37. године наше ере, једва дисао у агонији. Гласници су већ објавили да је умро и Гај Цезар Калигула био спреман да прими знаке императорског достојанства. Али, изненада, у Рим је стигла вест да се Тиберије повратио из несвести и да је чак тражио да једе. Његов живот као да није имао краја. А Калигула није имао стрпљења. Његова звезда је већ засијала. Наредио је зато да Тиберија чврсто завију у тежак покривач и он је умро вагупеш.

ЛЕПЕЗА КРОЗ ВЕКОВЕ

Све до краја прошлог века лепеза је била „моћно оружје“ жене; „говором лепезе“ она се вешто служила. Направљене од чипке и тила, али и уметнички исликане јапанске лепезе од хартије, повећавале су привлачност лица. Врхунац је постигнут у Јапану „игром лепезе“.

Дик у Европи мода још плашљиво вади из заборава овај атрибут женског шарма, на југу лепеза и сада као и раније представља неопходни део. Јужњакиња, нарочито Шпањолка, служи се њоме са грацијом.

Лепеза је вероватно настала из потребе да се њоме заштити од врућине и комараца или да се њоме значајно игња. Ово је узрок што се лепеза баш код примитивних народа појављује у толиком мноштву и лепоти за какву Европа не зна. Прве лепезе наравно нису из склапање не-го у облику листа са дршком. За узор послужио је лист лепезасте палме а велику улогу играла је техника плетења. Слама од жита или других биљних сировина употребљавала се у ову сврху.

Једна врста листасте лепезе је и заставаста лепеза којом у слуге расхлађивале господара или господарницу. Још и данас Арабљанин вол: да се успава у махање „лепезе“.

У гробовима египатских краљица нађене су лепезе из 17. века пре наше ере. Небројне фигуре и слике на вазима показују са каквом су грацијом жене држале своје лепезе. Римљанка је преузела лепезу из Грчке али се није задовољавала једноставним врстама. Њихове лепезе су биле украшене шареним сликама и позлаћене, начињене од изрезбареног дрвета или перја. Најскупочија је била лепеза од павијаног перја.

У средњем веку лепеза не стаје као желин тео тоалете и задржана је само за црквене церемоније. Тешко је утврдити када је лепеза поново ушла у моду. У сваком слу-

ром. Стајала је читав иметак.

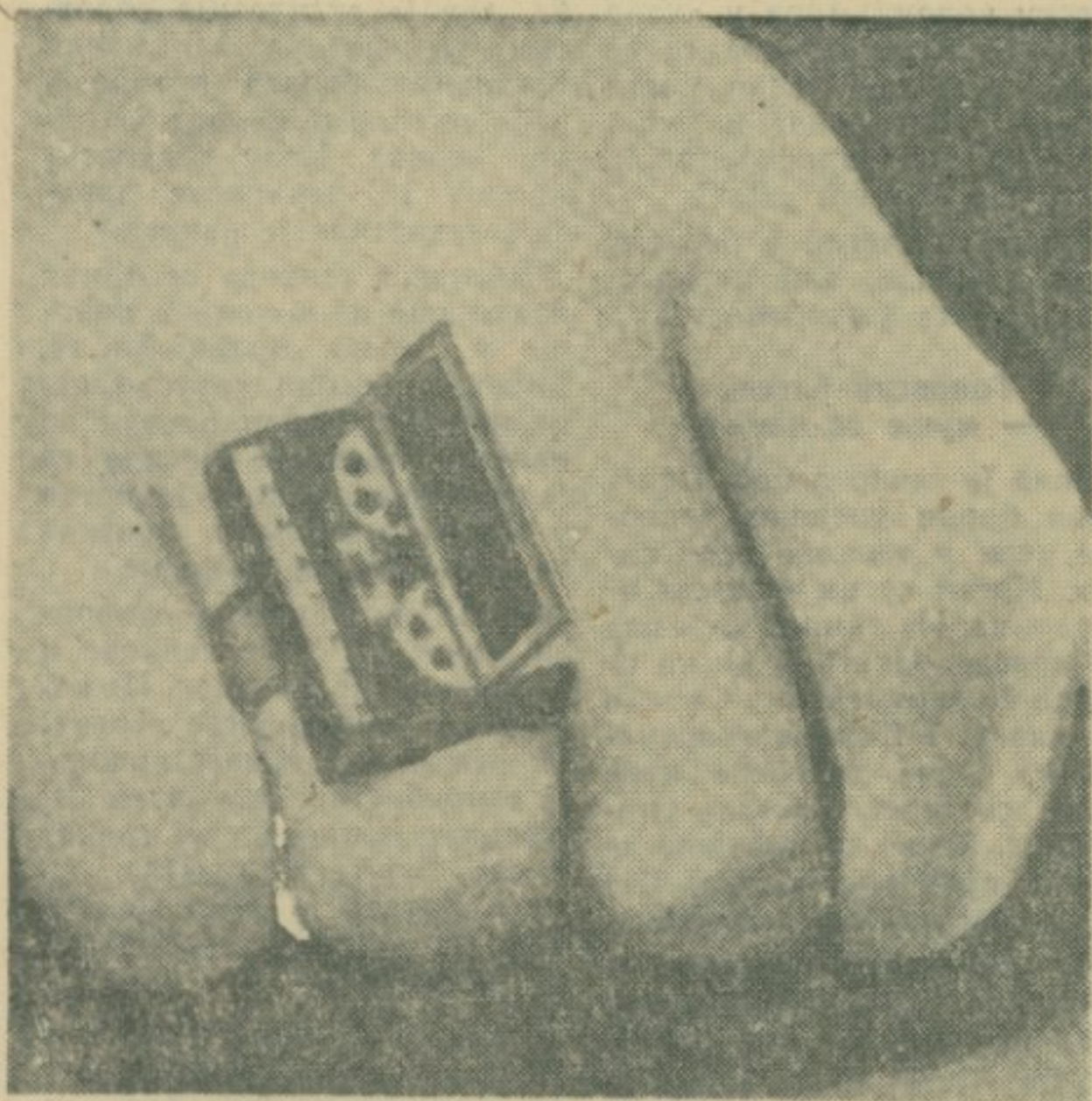
Шпанске инфанткиње су увеле у моду лепезе на склапање а шпанске кожане лепезе, јако напарфимисане, помагале су да се растера задах нечистоће која је владала у оно време.

Али доба „цветања лепезе“ почиње тек у 18. веку у доба рококоа, када се говорило: „Дама без лепезе исто је што и господин без мача“ — а тадашњи кавалери нису се могли ни замислити без свог оружја.

Настала је читав индустрија: лепезе су прављене од корњачине коре, селџа, сло нове кости или изрезбареног рога. Често су их украшавали чувени уметници; оне су биле одраз оштроумности, духовитости и заклетве на верност.

Да би се задовољила велика потражња увожене су кинеске лепезе. Причало се да је госпођа Помпадур тада имала своју највештију куповину: туче лепеза из Нанкинга за 72 франка!

Поред скупочених било је и обичних: лепеза са бакрорезима на белој или обојеној хартији. Често су на њима биле приказани дневни догађаји и друге новости за женски свет.

ПРСТЕН-МАГНЕТОФОН

ментом нарочитог састава: у њему је била незнатна при-меса карборундума.

Мало-помало све се објаснило. Кристали карборунду-ма — типичног полу — проводника — примали су краткоталасне радио-емисије. До-душе, још није јасно на који начин су се високофрек-вентни радио-таласи претва-рали у пломби у звучне таласе, али је очигледно да су нискофреквентна колебања примали живи нерви зуба и достављали га мозгу. Заним-љиво је да су ови, да их тако назовемо, суперминијатур-ни „транзисторски пријемни-ци“ били случајно пођешени на таласну дужину једне ста-нице која је емитовала трго-вачке рекламе праћене музи-ком.

Доктор Хенри Пухарик за-једно са радио-техничарима сада испитује могућност кон-струисања радио-пријемника који би се — овог пута већ свесно и намерно — могао сместити у зуб. Шта ће се из-родити из лекарско-техничке копродукције, показаше бу-дућност.

Проблем минијатуризације технике није нов. Научне и производне организације, и-дући путевима који додуже нису толико оригинални као горе описани случај, пости-гле су занимљиве резултате.

Једна калифорнијска фир-ма већ је пустила у пролаз радио-пријемнике не веће од мушког ручног часовника. Друга једна фирма израдила је магнетофон-постен у који су уграђене батерије чији „радни“ век износи један час.

Једна њујоршка фирма ра-ди на конструкцији таквог радио-телекомбина — ком бинованог радио и телевизи-ског пријемника — који не-би био већи од књиге сред-њег формата.

Јапанска фирма „Сони“ на-мерава да америчком радио-телекомбајну супротстави те-левизор који може да се мон-тира у табакеру. Американ-ци, пак, са своје стране спре-мају Јапанцима „телевизиј-ски контрапапад“ — телеви-зор који може да се, уместо сатног механизма, стави у ручни часовник.

ЗУБИ КОЈИ ПЕВАЈУ

Недавно се у Сједињеним Америчким Државама дого-дио занимљив и истовремено загонетан случај. Два човека

обишла су готово све лекаре у свом граду жалећи се на неважидашњу бољку: с вре-мена на време они су чули гласове људи који су их са-ветовали да купе фрижиде-ре или неки сапун. А после тих савета зачуло би се не-што што је по њиховим из-јавама звучало као „хорови анђела“.

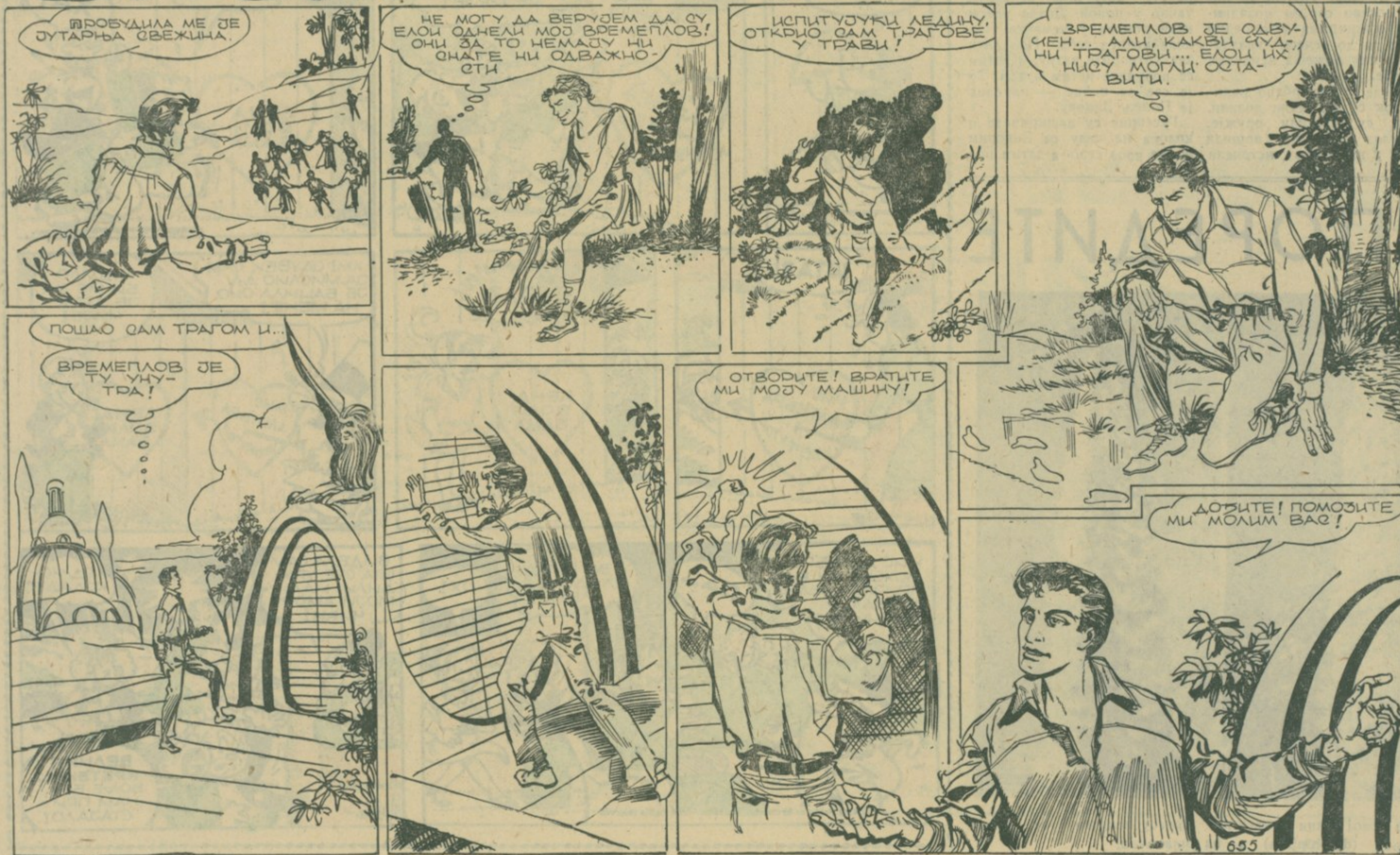
Лекари су били у недоуми-ци: код пацијената није било знакова ма каквих психичких поремећаја. Пацијенте су пре гледали буквално од главе до пете — и опет није било ничег. Међутим, они сви да-ље тврдили да њихове уши сасвим разговетно чују те та-јанствене гласове.

Најзад, доктор Хенри Пу-харик обратио је пажњу на чињеницу да су оба пацијен-та не много пре тога лечила зубе код истог зубног лека-ра. Он му се обратио и зуб-ни лекар му је рекао да је обојици пломбирао зубе це-

РАДИО-ТЕЛЕКОМБАЈИ

ВРЕМЕПЛОВ ПО РОМАНУ Х. Ч. ВЕЛСА

ЦРВЕНИ СИГНАЛ ТАЧНО У ПОНОЋ

Комесар корпуса Црвене армије Николај Попељ са тринаест заробљених тенкова уништио је немачку тенковску дивизију

Одмах по нападу на Совјетски Савез, 22. јуна 1941. године, на самој граници, југозападно од Лавова, Немачка је убацила у борбу неколико тенковских СС армија. Осми механизовани корпус Црвене армије, који се налазио баш у правцу налета немачких тенкова, пружио је непријатељу отпор и нанео му велике губитке, али се после неколико дана не прекидних борби нашао у врло тешкој ситуацији. Једна немачка тенковска армија успела је да се пробije кроз положаје совјетског механизованог корпуса и да га раздвоји. Са јачим делом корпуса са остао је тадашњи командант корпуса генерал Рјабиншев и наставио да се бори на другом фронту, док је једна дивизија корпуса опкољена код Дубна. Са њом је остао генерал Попељ, који је овој дивизији тада био и командант и комесар.

Попељева јединица била је и по броју људи и по борбеним средствима незнатна према немачкој оклопној армији са око 1500 тенкова. Фронт је за Попељеву дивизију био на свим странама: где год се окренуо видео је непријатељске тенкове како у густим колонама непрекидно долазе и обавијају се око дивизије као огромна црна змија.

Извиђачи, који су стизали до непријатељских предњих редова, обавештавали су да се непријатељски тенкови припремају за напад.

Радило се о минутима, а не више о часовима. Немци су већ окренули топовске цеви на тенковима према Дубну и само се очекивао тренутак напада.

У борбама које су се тога дана водиле непријатељ је испитивао јачину Попељеве јединице, али је ипак изгубио око педесет тенкова. Заробљене тенкове Попељ је одмах послао својим позадинским официрима и одредио борбе да до вечери савладају технику вођења немачких тенкова.

Посаде су ужурбано радиле: док су их једни возили, други су чистили оружје, опремали муницију, вршили обуку у нишањењу, истакали

бензин из аутомобила и пунили резервоаре тенкова.

Спасоносна идеја комесара Попеља

Комесар Попељ се налазио недалеко одавде и размишљао. Видео је догледом како се 16. немачка тенковска дивизија увлачи као клин у његову дивизију путем Птиче — Дубно, иако ни сама то није знала. Очигледно су мислили да је Дубно у њиховим рукама, да су га заузеле јединице које су претходно дана ту да прошле.

Наједном приђе му заменик комесара пука Зиков и саопшти:

— Друже комесаре, наређење је извршено. Йуди одлично возе немачке тенкове.

— Припреми тринаест тенкова за специјалан задатак. Одабери посаде. Шумарак по ред пута добро ћеће заштити док им будеш прилазио. Уђи у њихову колону у којој има места још само за твоје тенкове и чекај црвену ракету коју ћемо испалити тачно у поноћ. Дотле уперу цеву топова у немачке тенкове испред себе. На дати знак отворите ватру, а затим се повуците истим путем. То је све за ноћас — наредио је Попељ Зикову.

Гусенице су зашкрипале и колоне на челу са Зиковим прође кроз село, а затим пре

ко моста крену удесно и изгуби се у мрклој ноћи.

Немачки стражари који су обезбеђивали своје тенкове нису се ни осврнули на ову малу колону. Није им ни на памет падало да се противник може послужити оваквом

смелашћу. Зиков и његови другови се увукоше у немачку тенковску колону. Ноћ је била мрачна а ситна киша је ромињала и сливала се низ сви четнички оклоп.

Немачки официр техничке службе који је обилазио тен-

ковску колону, дупи у оклоп и нешто упита. Зиков се не јави. Онда опет неко упита да ли треба горива и муниције, и један црвеноармејац одговори кратко: „Да“!

Време се отегло у бескрај. Неке команде, али неразговорно прате ужурбаност.

Топовски блесак — муње са земље

Била је тачно поноћ. Попељеви борци уперили топовске цеву у тенкове пред собом. Прсти су им били на обарањима. Из тамног неба пла ну црвена ракета и ниски облаци се заруменеше. Све као да плану. Готово истовремено из једне топовске цеву сукну светлост. Настаде грмљавина. Муње су избијале из земље а не из облака, На друму засветлеше пожари.

Погоци из близине били су страшни. Челик немачких тенкова се распадао као срча и прскао на све стране. Бензински резервоари су пуцали и заливали ватром све око се-

бе, док је експлозија топовске муниције у запаљеним тенковима бацала високо у небо пламен и комаде усмијаног челика. Целу тенковску колону 16. тенковске дивизије захватила је паника.

Двадесет тенкова се одмах издвојише из колоне и побоше у Дубно. Враћајући се, Зиков и његови другови испалише још један плотун на немачке тенкове. Посада са једним тенком који је остао у немачкој колони, вратила се тек сутрадан у подне.

У забуни Немци су отворили ватру на своје тенкове и направили прави хаос. Пожари су буктали на све стране: 16. немачка дивизија вршила је самоубиство. Разјарени СС официри пуцали су на сваког и све. Борба је трајала до зоре. Остало је само гробље тенкова који су догоревали уз експлозије.

Напад на Дубно тога јутра није почео. Дивизија више није била способна за борбу.

АНЕГДОТА

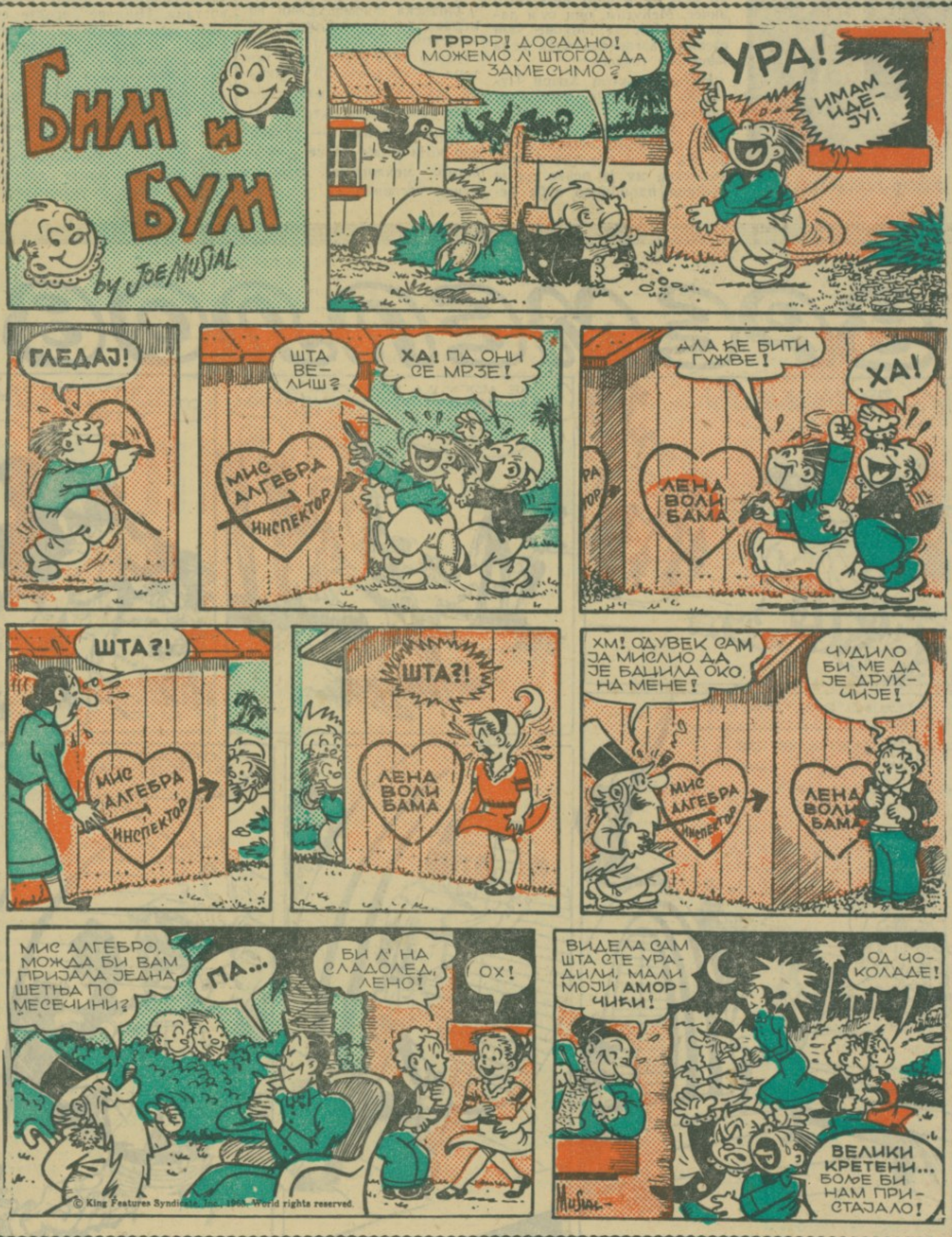
Није му по мери

Једном је енглески владар Хенрих VIII затражио од Томаса Мора да француском краљу Франсоа I уручи једну ноту, веома оштро, чак увредљиво срочену. Томас Мор се колебао:

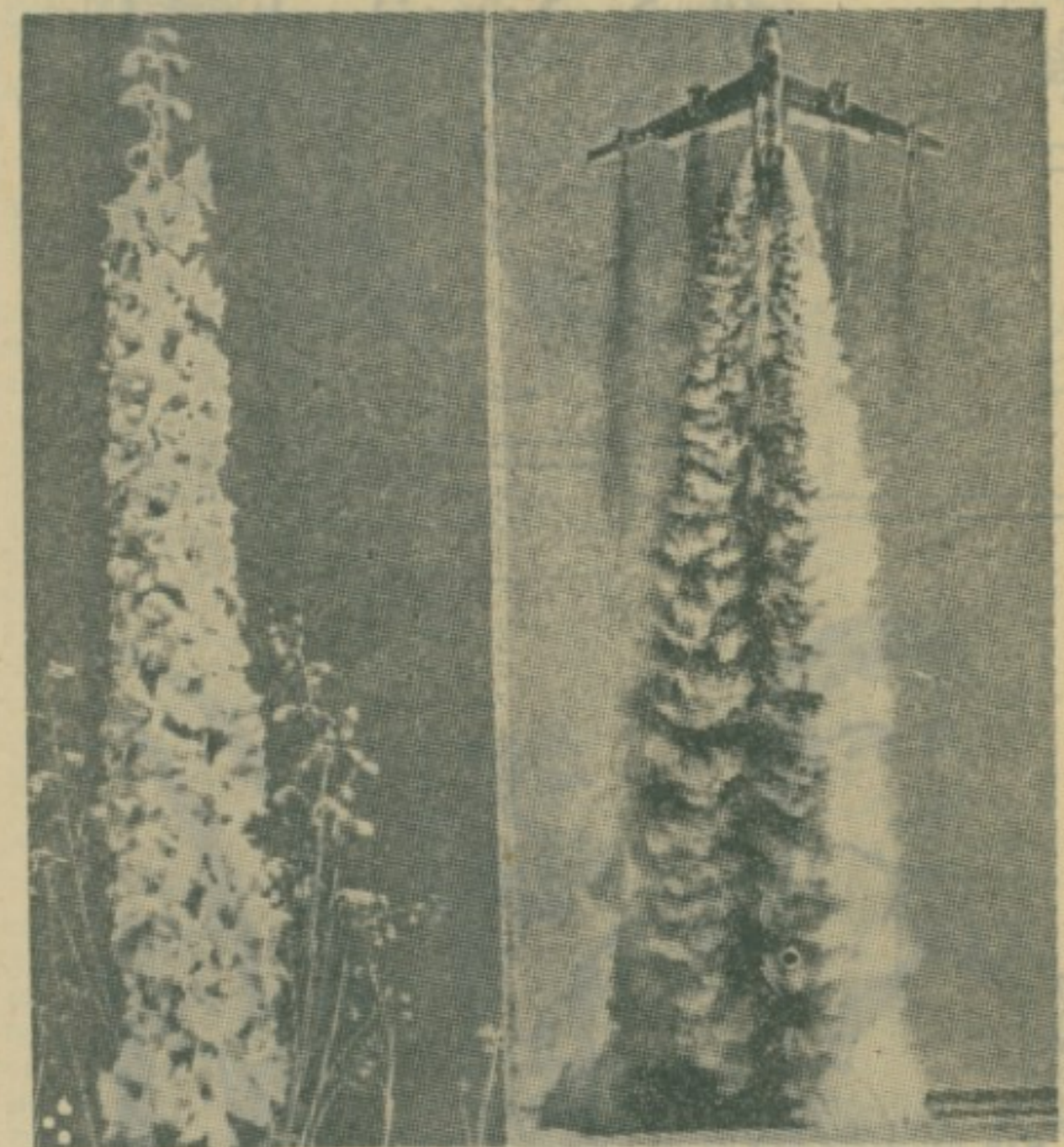
— Ваше величанство — рече најзад — ви знате какав плаховит карактер има Франсоа I. Он чак може да нареди да им одрубје главу.

— Не бојте се — покуша да га утеши Хенрих VIII. — Ако Франсоа одрубје главу вама, ја ћу одрубити главу свим Французима у Лондону.

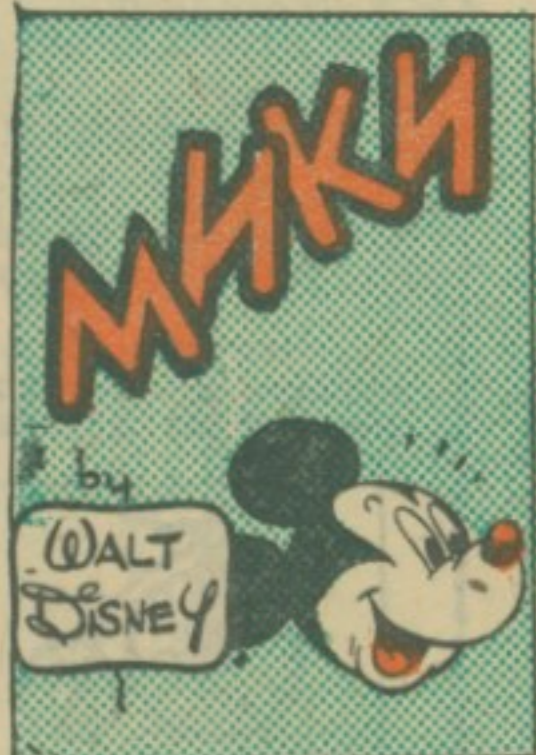
— Ви сте веома добри, величанство, — промрља забринут Томас Мор — али ја не мислим да би иједна од тих глава одговарала мојим раменима.

УПОРЕДИТЕ

На првој слици је цвет жабрине (delphinium) а на другој испусни гас једног мразњака.

ЏОНИ ХАЗАРД

Ква- Ква!

Увештује Паја Патак

ИЗГУБИЛА ГЛАВУ

Белка пошла авионом на пут преко океана. У узбуђењу није ни приметила да авион није ни кренуо са нисте на каже својој сусетки:

— Јао, драга моја, видите само како људи личе на мраве са ове висине.

— Па то и јесу мрави — мирно рече сусетка — ми још нисмо полетели.

НЕ ПОЗНАЈЕ ГА

Учитељ на часу аритметике поставља Гаји овакав задатак:

— Замисли да си ти твој ујак и да ми позаним 100 динара са каматом од 6%. Колико треба да ти вратим на крају месеца?

— 200 динара.

— Како 200 динара? Размисли мало, Гајо.

— 200 динара — понавља Гаја упорно.

— Па ти уопште не умеш да рачунаш, Гајо! — љути се учитељ.

— Умем ја да рачунам, али ми не познајете мог ујака.

НЕМА ПОТРЕБЕ

Понај се касно вратио кући, мало весело, и на вратима трезарије види Оливу како га сва бесна чека. У том моменту сат на зиду откуца 3 часа и Понај бесно рече:

— Нема потребе да ми три пута понављаш да је један час.